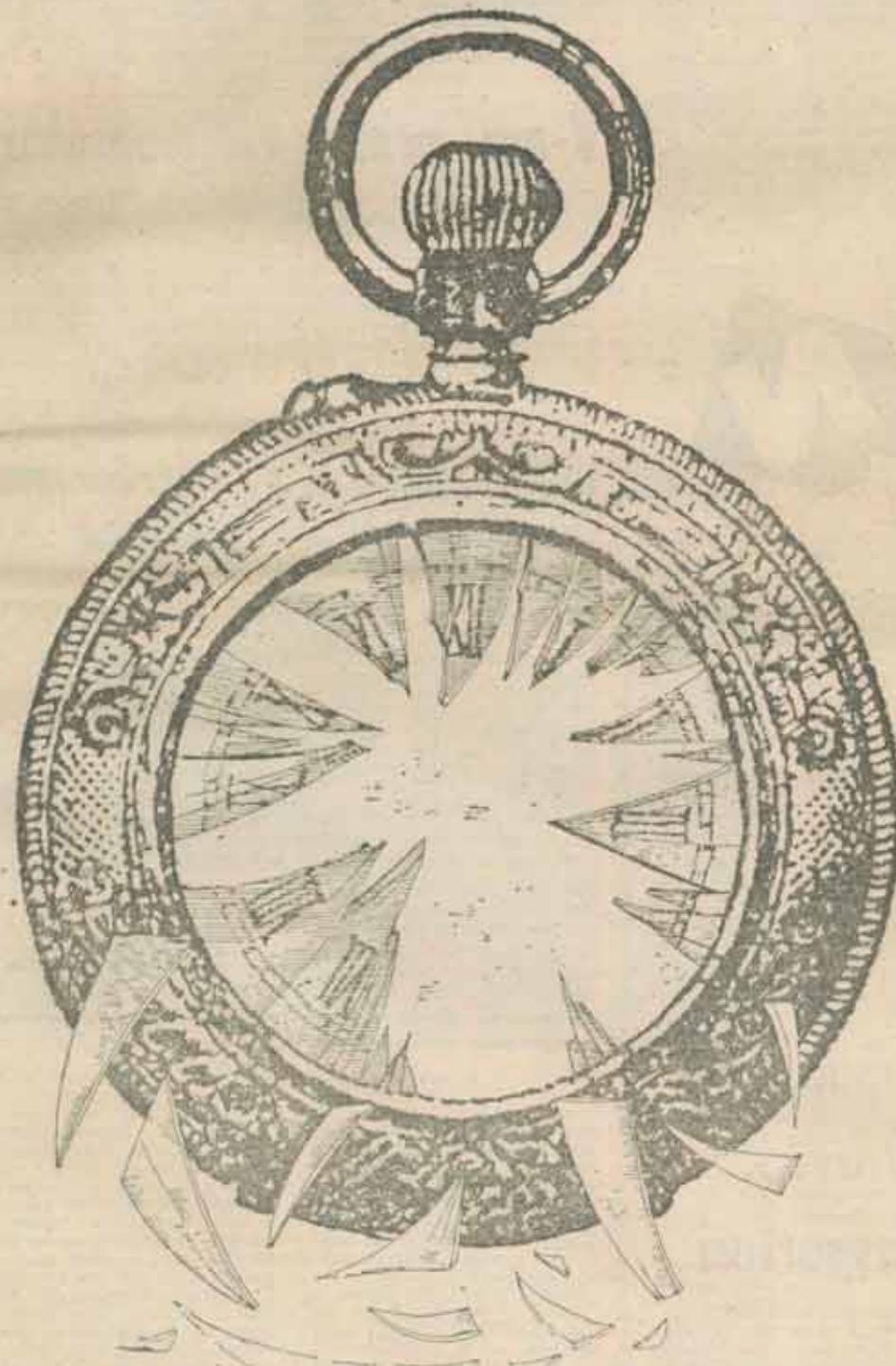

**PUBLICATIE SAPTAMINALA EDITATA DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL**

ANUL I • NR. 41 • 26 OCTOMBRIE 1990

- DIN SUMAR:**
- Dosar „22” : Ungaria '56 și implicațiile evenimentului asupra mișcării antitotalitare din România. Compendiu cronologic. Noiembrie 1956 în România. Semnează : Ion Varlam. Mărturii ale participanților
 - Raport al Grupului pentru Dialog Social și al Comitetului Helsinki pentru România asupra evenimentelor din 13–15 iunie 1990. Cronologia zilei de 13 iunie (2)
 - Sorin Vieru : Autointerviu (în replică la dialogul cu dl. Ion Negoițescu, publicat în nr. 39/12 oct. a.c.)
 - Imperative ale stării economiei. Pavel Câmpeanu: Distorsionarea vizibilă a pieței : cozile
 - Ihor Lemnij : Industrializarea
 - Cortina sfîșiată
 - Intrebări de pus... mirări fără răspuns
 - Interviu cu prof. Paolo Ungari
 - Eseu semnat de Agnes Heller
 - Accente

Gravură de EUGEN MIHAESCU (Într-o din edițiile viitoare vom publica un amplu interviu cu reputatul artist plastic, stabilit în S.U.A.)

VINE IARNA

Primul ministru are totale motivele să se alarmeze. Raportul celor 100 de zile spune destule oadăvuri. Pe ultale le ascunde. Judecătorul activității Guvernului este iarna care vine. Astă orată și fragilitatea unei situații politice, sociale, economice, afișată ca și în anii trecuți la discreția vremii. O iarnă grea dublată de frig în apartamente, de inflație, de panoua generalizată, de spectrul somajului și neșiguranța zilei de mâine, ar fi fatală. Tuturor acestor dificultăți li se adaugă activitatea labioasă a birocrației, hotărâtă să stopore orice schimbare, de fapt; principalul adversar redutabil al echipei Roman. Această birocrație constituie astăzi o rețea numerosă ce ocupă tota țara ca o plasă prin care nu trece decât ce vrea funcționarul. Birocrația a fost însă o parte însemnată a electoratului F.S.N., și enume partea activă care a asigurat victoria. Raportul primului ministru este perceput ca o trădare. Birocrația se vede amintită în interesele ei, după ce a fost odemenită cu promisiunea că nu-i va pierde privilegiile. Este unul din motivele pentru care declansarea reformelor a fost atât de mult întârziată. Reformele puternic începând încă la începutul anului. Din roțiuni politice, aceasta nu s-a întâmplat, fapt care a dus la agravarea crizei în care se află astăzi.

Cum vor reacționa în fața discursului reformist al primului ministru rămășiile aparatului comunist, slujboșii de toate calibrele obișnuiti să ducă o existență bugetivă. Bineînțele, vor începe prin o aprobă măsurile omunițate, ca orice funcționar sălăgat să fie de acord cu solul lui, dar, în realitate, vor încerca prin toate mijloacele să impiedice orice măsură de trecere de la o economie statistică, moartă – la una de piață. Să, din netericire, au toate mijloacele la indemnă. Atâtă vreme cit economia se află în miinile statului, birocrația este puternică, pirghile de comandă sfidându-se în miinile ei. Cineva trebuie să-i dea peste măini. Va face Guvernul acest lucru? Cum? Nici discursurile amenințătoare în ce o privește, nici epurări, chiar masive, nu vor scoate această uriașă moșină parazitară în afara jocului. Orice reformă începe cu atacarea problemelor proprietății. Deocamdată, aceasta pare să scope din vederea legiuitorului. Nu înțeptări improprietățirea este exact ceea ce nu dorescă birocrația să se înălțuiască.

Se repetă scenariile din alte țări centrale și est-europene, unde birocrația, în situația în care guvernele au trecut la reforme, a lăsat în așa fel incit să se române în vară. Numai că această înțețe a dus la cădereea guvernelor și venirea la putere a altora cu programe reformiste, și mai deosebită să ajungă rapid la un regim democratic bazat pe stat de drept și economie de piață. Regula că guvernele vin și pleacă dar administrația române, nu s-a aplicat. În țările din jurul nostru reformele economice au dus la dezmembrarea multor structuri birocrațice și procesul este în curs. Nu înțețe că riscuri își va lua birocrația românească de tip comunista, stăndu-se condamnată istoric, dar este în stare să anunce totușu în haos numai pentru a se salva pe sine. Astă dovedește, încă o dată, că măsurile economice nu ajung. Eradicarea birocrației este o problemă politică. Într-un timp al crizelor, politicul determină economicul, iar România se află astăzi în criză. Si Guvernul pare să simtă că timpul pe care-l are la dispoziție nu este infinit. Deocamdată, dincolo de greve sporadice, declanșate din roțiuni strict economice și de un absentism masiv, puterea nu s-a vrut confruntată cu dosofuzările sociale majore în cele 100 de zile ale sale. Dar ce va fi la iarnă?

STELIAN TĂNASE

„Naționalitatea, dacă acest cuvânt vrea să aibă un merit și o valoare, nu poate fi un pretext care să ascundă lenea și barbaria, și ținta noastră în viitor nu este de a ne păstra numai limba și singele și teritoriul brut, fără altă aspirație mai nobilă. Limba și singele și teritoriul sunt elemente prețioase ca mijloc spre un scop mai înalt, și acest scop nu poate fi altul decât progresul civilizației omenești, prin toleranță și știință”

TITU MAIORESCU (1868)

AUTOINTERVIU

SORIN VIERU

— Intreabă-mă, ca să-ți răspund.
— Dar ce? Ce să intreb?
— Dacă n-am citit interviul lui Ion Negoițescu din revista „22”.
— Fie! Te intreb.
— Îar eu răspund: I-am citit!
— Să?
— Nu crezi că ar trebui discutat?
— Nu este interviu, ci dialog: dialog cu Ion Negoițescu, cunoscător de Magda Cârneacl. Sau poate că e mai curind un monolog, nu dialog. Dar care-i problema?
— Parcă tu nu l-ai citit?

— M-am grăbit să-l uit.
— Poate fi ușoare, precum rememorarea, chestii de voință? Oricum, să și îți te-ai primit, uitându-l.

— Adu-mi aminte. Peșmenie că este o nouă exgeză inconfundabilă, în genul splendidelor disociații și asociații din esență consacrat lui Eminescu. Ce frumos a distins Negoițescu într-un element plinăriu și col neptunic din poezia lui Eminescu.

— Te înseți. Nu e timp, acum pentru asta ceva. Este prea insuetă. În clasa de față, noi români avem nevoie mai mult de democrație decât de cărțile scriitorilor. Mai mult de atitudinea civică a minorităților de confed, decât de cărțile lor.

— Ce-i cu tine, dragă? Te-ai apucat să citezi din „Scînteia”?

— Iarăși te înseți. E din „22”, din susamintul dialog.

— Sună puțin ciudat, ce-i drept. Dar, mă intorc și zice că prea ni se năzare peste tot limbajul de temă. Comparăția mea cu „Scînteia” a fost cu totul nepotrivită. Alt context, alte timpi. Încă ceva: NON IDEM EST SI DUO DICUNT. Una este să citești același asemenea undeava, într-un ziar de stângă din '46, și altceva, sub pana ouului rezistent care a avut de suferit erinean sub regimul comunist. Ar trebui să și îți poti recurge la felurite propozitii pentru a enumira unul și același gînd, și poti folosi aceeași propozitie pentru a enumira gînduri cu totul diferite. Așa că...

— Sunt de același parere. Numai că și Ion Negoițescu ar fi trebuit să aplică același criteriu. În cazul lui Noica, de exemplu. Atunci cind îl caracterizează pe Noica, pe „cel mai reprezentativ filosof român al epocii noastre”, drept un „denigrator al Occidentului actual în numele unei prelîmne spiritualități mai vîî pe tărîmurile noastre”, Negoițescu comite o lamentabilă identificare ilicită între ceea-

goiescu cu moștenirea lui Noica; și cît de echitabil în fond: fiindcă el nu face decât un act de justiție, indicindu-l pe cel ce își pot cu justiție apropia moștenirea lui filosofica: condeierii de la difuzie.

— Pornește pamfletără te face nedrept. Negoițescu nu să-a referit la moștenirea filosofică, el la poziția politică și semantica filosofică naționalistă.

— Fie și așa. Ai dreptate să-mi temporizezi zelul polemic. Bine era ca și zelul polemic al lui Ion Negoițescu să nu însemneze proporții. Tonul său face muza. Murica de data aceasta, este strîndă, de campanie politică. Or, punctul său de vedere trebuie discutat într-un acespag al ideilor. În definitiv, ceea ce Ion Negoițescu afirmează acum cu o vehemență absolu nepotrivită și fără un simț al proporționalității și sugerat mult mai precis și elegant, Gabriel Liiceanu în „Jurnalul de la Păltiniș”.

— Nu crezi că Ion Negoițescu a denigrat, în condițiile schimbării de azi, cînd potuți vorbi fără cenzură, tocmai ceea ce Liiceanu nu poate decât să sugereze?

— Nu cred. Nu mi-ți pot închipui pa-

Liiceanu săvîrsind cu tonul o operă

două pietre de moară. Am uitat multe, începînd cu titlul exact al acelui Scrisori, dar firește că n-am putut șterge din memoria aporia în care mă aflam. După cum, încă înainte, atunci cînd Noica mi-a dat să citozești „Dialogul de la Iași” al lui Dan Petrescu și Sorin Antohi (acel text pe care cenzura n-a lăsat să fie publicat în „Epistolariul” lui Liiceanu) am simțit, pe lîngă inconveniență unor peisaje, dreptatea adîncă a observației fundamentale: dacă Noica nu vrea puterea, puterea în schimb îl vrea. N-am uitat nici acest episod, nici altceală.

— Dar atunci chiar că nu mai înțeleg nimic. S-ar spune că ceea ce te-a supărată Ion Negoițescu este că a spus brutal și fără menajare ceea ce voi, astăzi, înțelegem să sugerăm într-un mod mai rafinat, mai elegant, mai învăluitor, pentru ca totul să se desfășoare convenabil, fiecare să înțeleagă ce vrea și, după o ceară bună, să plece acasă ea de la biserică: cu suficiență impăcat și o dispozitie de spirit elevată. El bine, această comedie, a-eașă comedie, a-impăcat general, n-a gust. Distincția pe care o ai în vedere atunci cînd vorbești despre operația făcută cu tonul și operația fină este puțin esențială. Eu nu spune altfel: operație sub anestezie și operație fără anestezie. Cind trebuie spus lucrurilor pe nume este preferabil să renunță la anestezie. Vreau să spun: să renunță la orice ipozitie.

— Tu însă, crunt de tot, judecata critică trebuie să fie în același timp frâncă — adică fără anestezie — și fină, adică nu din topor. Frâncă și spiritual, de discernămînt sint pe deplin compatibile. La capitolul frâncă n-îmi ce-l reproșuiesc lui Negoițescu. În ce privește însă discernămîntul... Aporia, situația conflictuală de care mi-ai amintit este un lu-

sa într-un context precis conturat și nu avesă pretensiune să exprime evintesa noicismului. Judecata lui Negoițescu este însă la fel de potrivită precum faimoasele judecări de tipul „Aristotel a fost apologetul monarhiei prusace”, „Nietzsche este precursorul nazismului”, „Nu întimplător nazisti au avea cultul lui Wagner”, „Heidegger este apologetul nazismului”. Existentialiștii exprimă deruta burgheziei. Opinia lui Negoițescu nu mi se pare mai puțin lemnosă, mai puțin din topor...

— Stai puțin. Vorbind despre filosoful „care coecheta cu puterea caușistică”, Negoițescu adaugă: „no-a sugerat ceva în acest sens despre dinsul și prietenul său Emil Ciorean”. Prin urmare, aduce un argument.

— Argumentul autorității. Ce să spun? Mai multă și Homer. Mai atipică și Emil Ciorean. Ciorean are ochi de Argus, dar mai atipică și Ciorni. Poate că vorbeste cu pacă. Poate că de la distanță lucrurile se văd mai bine. Acuzația percepției politice este direct proporțională cu pătratul distanței. Este și acesta unul din resturile excluderii politice, nu?

— Găume leftine.

— Se prea poate. Sofrone. Dar mă tem că nu cunosc, în spirit democrat, un prea zelos admirator al lumii apusene de noi și nu-l taxez cîndva și pe Ciorean drept un mare denigrator al Occidentului. În definitiv, ceea ce a scris Noica despre occident este un asemenea mai puțin taroare decât cea ce scrie marea negociație. Nărușăci Ciorean o carte și să sub un multă denigrator: „A băut ora închiderii în gradinătul Occidentului”?

— Iarăși, a ieșită leftine. Nu pot crede că vorbești chiar serios. Am făcut de pozită tu și nu mă pronomint acum. Dar cred că a băut ora închiderii și pentru autointerviul nostru, dacă îmi permiti și mie, în contrapartidă, o leftine. Spune-mi, spre a încheia, dacă numai chestiunea Noica te-a incitat în dialogul cu Ion Negoițescu cunoscătorul de Marga Cârneacl.

— Tot dialogul este incitant, de la un cap la altul. Sunt și alte afirmații cu care mă simt în total dezechilibru și care, după sunila mea părere, n-ar trebui lăsată fără răspuns. Dar mai grăbesc să adaug că altă punctie de vedere ale lui Ion Negoițescu, la fel de incitantă, mi se par corecte în adine, exacte, necesare.

— Ce crezi însă, n-a gresit revista „22” publicând dialogul?

— Înășă interbărcă tu, denotind o mentalitate încreșătoare, cenzorială, imi displace profund.

— Cum ar fi reacționat Constantin Noica la opinia lui Ion Negoițescu?

— Cu un suris și cu o singură propozitie: „Rugăti-vă pentru fratele Nego”.

— Îi vezi pe Constantin Noica în balconul Pieței Universității?

— S-ar putea să gresesc, să ar putea. Dar eu îl vîd acolo, spunind: „Rugăti-vă pentru fratele Marx... Si veniti la Păltiniș, să mai stăm de vorbă”. Si, cu vocea săracă, adăugind pentru sine: „Nu măsurăți, atențieni”, sau cine să înveță fraza din „Apologia lui Socrate”.

— O ultimă întrebare: nu crezi că într-o neînsemnată al unui filosof important, n-ai cădere să-l judeci pe străușinul exponent al unei gîndiri collective de elă, gîndirea ceacelui de la Sibiu?

— Nu cred. Si de acasă, înță, tsc. Dacă vrei, consideră că n-am spus nimic. ■

Pe marginea dialogului cu dl. ION NEGOIȚESCU (nr. 39/12 octombrie a.c.)

dinire cele mai fine, presupunind cunoașterea perfectă a anatomiei operelor lui Noica și înțelegerea — *Versländnis* și *Einfühlung* — a cadrului istoric în care se inseră biografia lui Noica. Dară Negoițescu își închipuie că n-își facă cînd rostește cu găsătare ceea ce Liiceanu a spus potolit, se înșeala. Deosebita dintr-o judecăță politică propusă și una fermă, incisivă în adine și circumscrisă în perimetru și fără, nu este o simplă desobire de ordin stilistic. Tonul,

— face muzie. Stim.
— Vreau să spun: tocmai acum, cînd putem vorbi fără să ne uităm peste umăr, este nevoie de mai multă sobrietate și control în formularea judecăților.

— Astă ce mai este? Indicație de linie? Spune-mi însă: nu crezi că trebuie discutată fără relicență „poziția politică din trecut a lui Noica, în consecință ei contradicțiori”, precum și toate conotațiile, cu voie și fără de voile, ale vocabularului său filosofic?

— Fără reticențe, da. Înășă și fără simplificări. Să, preferabil, nu în cadrul unei conversații a bătrâni romani. Cum se raportează intelectualul român la politică cînd are un studiu serios, nu a unor dezvoltări ele însele politice. E lamentabil să judeci politic și numai politic atunci cînd tema în discuție convoca, dimpotrivă, mai multe tipuri de gîndire specifică, de pildă gîndirea filosofică și ea artistică. Dar lucru cel mai lamentabil este ca înslăbi gîndirea politică să evuze în surrogatul ei, gîndirea jurnalistică, efemeră și robită idolilor teatrului și forului, idolii societății vorbești François Bacon.

— Bacon vorbește și de altii, dar într-un context mai potrivit. Observ însă că tu însă ezi sub judecata pe care arău o rostie. Acum și în tot acelă an, cind te-ai robit și tu gîndirile jurnalistică.

— Am să-ți explic altădată, dacă am să fiu în stare...

— Dar nu e nevoie să-mi explici, el să te corigezi. Să revenim însă la revedere. Spune-mi de ce judeci lucru în două măsuri, dură cum e vorba de tine însuți sau de altineva?

— ?

— Oare nu-ți amintesc că tu însuți comentă fără complexitate tot ceea ce în atitudinea lui Noica îl apărea ca inconvenient, contradictoriu, concesiv? N-ai deplină tu însuți acela Scrisorii către intelectuali occidentali publicată în „Viața românească”, în 1967? Nu te-ai simțit dezarmat și descurajat de ceea ce îl-a părut un caz de erăsă neînțelegere a situației reale, un caz de prăstă placare în politică și cultural? N-ai recunoscut atunci dreptatea în adine întîmpinărilor critice cu care a venit atunci chiar Negoițescu, la microfonul „Europei libere”, să pună lucrurile la punct? Nu obisnuitul tu adesea să-l contraczi pe domnul Noica în judecățile sale excesive, cum îl se păreau, nu? În prezent îl sănătă, însă și mai categoric, în același privință, nu aveau argumentul tău?

— Va să zică, de data aceasta, n-ai vrut să uită! Să-ți răspund: nu, nici eu n-am uitat totale aceste soliloquii nocturne și coloquii diurne. În capul meu huruju

cru: en totul alt lucru este ponderarea relativă a diferențelor elemente care compun o biografie și o operă. Aici trece maria depărțire între Ion Negoițescu și Liiceanu. În ce privește evaluarea omului și opererii filosofului de la Păltiniș, Liiceanu constată o contradicție, un conflict între două tendințe opuse. Negoițescu, dimpotrivă, nu vede nicăi o contradicție. Nu e de salvat nimic din opera filosofului român, nici din „poziția politică din trecut” a lui Noica, cu consecințele ei contradicțiori. Nu cacoșnia formulării este ceea ceare mă deranjează aici, ci strîndă judecății critice subînțelese, totală lipsă de înțelegere. Ce poate începe un tinăr de astăzi, cind alăt de lui Negoițescu că filosoful de la Păltiniș „coecheta cu puterea caușistică”? Înță o judecăță cu totul simțitoare. Pentru eminențul ei, vreau să spun.

— Bine, dar tu însuți aminteai de judecata emisă în „Dialogul de la Iași”.

— E cu totul altceva. Afirmația se plan-

Gravură de MAURITIUS ESCHER

ACENTE

Alina Mungiu

• Puterea nu cedează decât în față forței

Pe la mijlocul lunii ianuarie, cînd televiziunele sunau non-stop în tonul redacției, și de la buleții de criză la teroriști totali părea că poate și trebuie să fie rezolvat de președinte și sărbători, un incertus să ne trezim din cîteva atotouternicii noastre. Sigur, cu un rînd de ziar făcem să cădă un director, cu o rubrică de cîtate proceasante inițiată „La cărula cu falitii” reducem la tacere pe marii oportuniști și condeștui, milita economica din oraș pară ajunse să ordineze noastre, iar cînd nu-a vizitat cartelul sefilor de local — care nu mai fin mîntine votan — ne-am spus gata, opinia publică este stăpînată, conduce în sfîrșit într-o următoare, altădată altă de suspus... De atunci au trecut nouă luni. Astăzi, nu se spune în față că nu mai există hărțile pentru ziare desăvăzute cu ochii noștri cum pleacă în India și în Turcia. Nu numai că președintele nu mai are forță de a rezolva prin simplă enunțare toate nedreptățile, dar, ea nu mai poate să se apere nici pe sine decât cu mare dificultate. Cuvîntul scris este ca și îngropat în foaia de ziar; structurile, atât de instabile că la simplă urâtere cu degetul se năruiau și au strins rîndurile și inertie este mai mare decât oricând. Aveni sărăci o intere, și acesta se arată la fel de refractar la orice eforturi privind dominia sa și absolută ca și precedență. S-a creat un cerc aproape magic: oamenii au căpătat dreptul de a spune și dreptul de a cere. Dar acestor n-au nici o valoare în fața unei puteri hoarde care nu schimbă nimic din cele esențiale, în primul rînd din dominația și privilegiile ei.

In nouă luni de zile, opinia publică a devinut, din omnipotentă, impotentă de-a dreptul. Semnele acestei alienări sunt mai vechi. Cramponarea misterii de echipă de propagandă de la Actualitatea, hulita de totă lîsa în primul rînd pentru lîsa ei și profesionalism, a arătat că ea puterea se consideră din nou suficientă de tare pentru a nu sacrifica în plus față de necesar nici un alt om. Sacrificarea destul de frică și de spărente. Pot demonstra multe de milii de oameni și tot aia e. „E libertate, nu-a decit să demonstreze”, dar nu se schimbă nimic. Ponorul a cîștigat mereu drept de a protesta degeaba. Să fiți cîștigători, nu-i avea înainte.

„El spune ce vor noi faceam în stim” este rezumatul politicii simple, dar altă de eficiente a celor de sus.

Să nu ne amăgim: singura care mai contează la această oră este opinia publică internațională. Si aceasta din cauză că avem o nevoie disperată de ajutor economic, înainte să se revole poporul și să dea de pămînt cu puterea cu totă nouă. Opinia publică internațională î-a eliberat pe Munteanu și pe ceilalți, nu manifestările bucurestenilor, care au avut rolul de verigă, rolul de a atrage atenția acestei opinii internaționale. Dacă nu ar fi intervenit Mitterrand, Margaret Thatcher, ca să nu mai vorbim de americanii, am mai fi mesecat și la ora aceasta printre dinți tot felul de proteste și argumente, timp în care nevinovății ar fi zăcut frumos în închisoare. V-a spus ore domnul Robu, procuror general, că, care a considerat că o mie de morți nu este o probă suficientă pentru existența teroristilor, că sunt vinovații toți cei care au cîntat dundă ora II, cînd cînd legea, în Piața Universității? Ce vrem mai clar de astăzi? Ce ne-ar mai arăta și dacă ar putea? Dar Consiliul European, credincioșele, Departamental de Stat: sunt obligați să se abțină. Se abțin înșătare și îngăci, doar că toleranța nu face parte din natura lor...

Că opinia publică nu face doi bani în ochii conducerilor începe să constate și muncitorii. Sesizările sunt îngropate. Numai grevele sunt luate în seamă, și grevele sunt manifestările de forță. Nu cedăm la forță, strigă puterea noastră, dar realitatea este că nu cedează decât la forță. Si astăzi în chipul cel mai brutal și mai stupid: ar fi preferabil să rezolvi un memorandum decât să te trăzești cu o toritură de stat. Dar nu este posibil, căci se stie, cine începe să se reformeze nu se mai poate opri...

In urmă cu vreo lundă de zile li s-au spus enunțuri foarte celebre ecologici — Franz Weber — despre situația de la

Copia Mică și din Delta Dunării. „De ce nu scrieti?” — a strigat el indignat. „Dar se scrie despre astăzi în presă românească, și încă deșul de dedesubt. Dar cei care au putere de decizie își vad de ale lor.” „Afuți astăzi dictatori!”, a apreciat el, a-măzdar ferm. Tocmai îmi povestise cum muli de studenți din Viena, mobilizați de scandalul internațional de presă, au mers într-o apere cu transpirile lor și pădure imensă de la Baia Dunăre, pe care un proiect guvernamental intenționa să o radă de pe solul pămîntului pentru a construi un baraj. Studenții și-au petrecut Crăciunul în corturi, printre copaci. Poliția și tot încercă să-i evaceze, să-i înducă pe primul student. Din momentul acela nu trebuia să vă mai spun ce s-a întâmplat: destul că pădurea aceea există și astăzi, iar ministrul de interne nu a mai putut ajunge nici măcar secretarul șefului ambasador prins Costa Rica.

NAL. De ce credeti că e nevoie de acest referendum, cerut de gazeta cea mai extremită și mai grosolană din întreaga naștere presei? „Poporul acestor țări să hotărască expulzarea imediată a tuturor acelor care să fac vinovatii de lezarea demnității naționale, de trădare a intereselor vitale ale României.” Procurorii improvizati nu mai aşteaptă verdictul de către săi și adăugă chiar un fată apel la înțelegere. Singurul mijloc de a evita vîrșarea de singe pe care au aprobat-o atât în decembrie, cit și în luna ar fi exilul. Cel amenințării cu moartea sau măcar cu ignorație peste hotare săintă redactorii „României Libere” și personalitățile strînsă în preajma revistelor „22” și „România literară”. Acuzațiile imputării lor desfășurănumi simți, nefind decât întoarsă pe dosul acelora pe care le mercăfă chiar schipa de instigatorii la „România Mare”. Aceiași care, pînă nu demult, se găsesc pe lingă Ceausescu, urmăresc astăzi să se războieze printre ei și au avut mai multă demnitate decât ei (acești ce nu erau greu).

Să-i învățăm putină istorie. Documentația, veche. Scrierile Plutarh despre o practică a atenienilor cu cinci secole înainte de Hristos: „Flecărea lui o scoică pe care scria numele unui conceteștean pe care doarea să-l vadă surghiunii”. Într-adevăr, arheologii au descoperit cu mîne asemenea cloburi de silex, mîne purtând nume vestite, ca Pericle, Temistocle sau Tucidide. Ele erau adezori scrise de acoperi mină, doavă că „activității” din acea vreme au profitat de ignoranța vorbitorilor analfabeti. Această simpată operă se numea ostracism (de la ostrakon, scoică în grecesc). Magistratul celuilalt numărău voturile exprimate astfel și, dacă nu pășeau cel puțin săse milii, nu condamnau pe nimoni. Dacă numărul era mai mare, făță de un total al cetățenilor care nu denăsesc atunci 42.000, se împărteau scoicile dumnei nume și cel care intruncea cele mai multe voturi imputării se era exilat pentru zece ani. Bătrînul Plutarh povesteste: „În ziua cînd a fost surghiunit Aristide, un inscripționat și nestator de carte i-a dat chiar lui Aristide scoica sa și, luându-l drept un om de rînd, l-a rugat să scrie numele lui Aristide. Aceasta s-a mirat: -Cu ce îl-a greșit Aristide?». L-a întrebat el: -Cu nimio-, l-a răspuns, -nici măcar nu-l cunoște, dar m-am săturat să tot aud că și se spune cel Drept-. Auzindu-l, Aristide și-a scris numele și, fără nici un cuvînt, l-a dat înapoi scoica.

Istoricul comentează: „ostracismul nu era o pădevană care se aplică celor vinovați, ci, de fapt, o satisfacție acordată învidiei și o plăcere pentru cine se bucură de umilirea oamenilor de seamă”. Acuzațiori lui Aristide „ascundea, printre-o prefață temă de tiranie, învidia pe care le-o stîrnese remușele său”.

Sistem care asa de avansat în democrație încă nu putem compara cu vechiul Atene?

Andrei Cornea

• Complotul turc

Mai multe nouități foarte instructive am aflat pe 10 octombrie de la d-l academician, președinte al Senatului Român, Al. Bîrlădeanu, cu ocazia unei alocuții înainte Camerelor întruite:

• mal intîl că, geograficește, România pasă de-o următoare din Europa;

• în al doilea rînd că, istoricește, noi am intrat în Europa odată cu bădică Trojan;

• în al treilea rînd, că pe vremea cînd vecinii noștri erau pașaliciuri, noi tot vecinii noștri ne înțeam;

• în al patrulea rînd, că famosul Consiliu al Europei e o relievă a războbului reac;

• în al cincilea rînd că, totuși, noi binevoim să venim să întrăm în relievă războbului reac;

• în al săselea rînd, că pașaliciile din Jur au fost admise toate de către relievă războbului reac, numai noi, europeni încă de la bădică Trojan — nu;

• în al săptămînii rînd, că de vină sunt mai ales unii conaționali ce se plimbă mult și dezinformă din plin relievă războbului reac;

• în al optulea rînd, că delegația parlamentară trimisă la Strasbourg a dat doavă de un mălt patriotic.

Față de toate acestea, extrem de importante, restul e un mic detaliu:

— e un detaliu că minerii n-an făcut expediții stînlitice prin pașaliciuri, ci numai la noi;

— e un detaliu că mulii oameni au fost maltratati, umiliți, arestați și drînuți abuziv;

— e un detaliu că, deocamdată, comisia parlamentară de anchetă n-a publicat rezultatele cercetărilor sale, eșea ce poate îndispune unele persoane prea suspicioase;

— e un detaliu, desăvăzut, cel mai neînsemnat, faptul că relievă războbului reac de la Strasbourg nu e poate chiar atât de credibil și de naivă încât să se lasă păcălii de turistii nostri circulați, dacă cîrtică astăzi n-ar fi și ea, puțin-puțin înțemeiată.

Dar toate acestea sunt, desigur, fleacuri. Important este că noi am făcut total, dar și persecuții, în mod inadmisibil pernicioș, deși suntem în viață de romani de la bădică Trojan. Si suntem și de cine: de turi. De turi? Da, de turi. Căci numai ei nu ne pot ierta și nu pot îngăci faptul că noi n-am fost niciodată pașalici. Si atunci se sabotază, se sabotază. Si ne calomniază, ne calomniază...

ACENTE

Andrei Pippidi

• O pagină din Plutarh

„Fundatia România Mare solicită Parlamentului următoarele: Pentru Unirea și înțelegerile României, este imperios necesară organizarea unui REFERENDUM NAȚIO-

nal”. De ce credeti că e nevoie de acest referendum, cerut de gazeta cea mai extremită și mai grosolană din întreaga naștere presei? „Poporul acestor țări să hotărască expulzarea imediată a tuturor acelor care să fac vinovatii de lezarea demnității naționale, de trădare a intereselor vitale ale României.” Procurorii improvizati nu poate fi mai mare decât capacitatea personală de asumare. Dar la un poliglot cu ochelari negri, cămășii la comandă și capacitate exercitată de a grăbi, a aspira hările? La un fluid hispanist? Cum impresia de inocență și nevinovăție și excludă, simplitatea contrară, rămîne una de căupișor doșită cu indemnizare și exercițiu de iluzionist, una că te-ai alăt la preajma unei naturi aproape maligne. Nu, doborâtori, par să spună ei, nu suntem săi din neștiință, lipsă de cultură sau incapacitate de-a înțelege! În toate acestea suntem ca voi, la nivel european. Mai găsim și jura din lumina a treila, sau a două chiar, care să nu vă fi fost colonie și totuși în care să se vorbească altă de bine frantuzesc! Si astfel străg el însuși atenția, copilăria, că nu are diferență, că răul și mult mai adinc. Se spune că odată cu învățarea limbii unui popor animile și cova din natura acelui popor, din modul lui de comportare. Or, fără astătoia effortul ar fi o „lecție de limbă moartă”. Dar se pare că democrația nu se învăță printre-un simplu efort filologic și atunci limba franceză pare a nu fi altceva decât un pretext pentru grăbire și aspirarea hărilor.

Po de altă parte, se chiar printre-o simplă comparație, nu putem să nu ne gîndim la cei care își lăsă Europa în capătă să apară pe drumurile ei în căutare de lucru, oameni simpli care de multe ori nu sună nici veze cuvînte frantuzesc, și pentru care prima încercare de a se angaja la un patron trebuie să fie un adevarat atac gesticul asupra barierei lingvistice. M-am gîndit de multe ori: ce le dă acest curaj, vecin cu temeritatea, în afară de speranța unei vieți nu atât mai îmbogățite ca în primul rînd mai decente și mai salubre, mai civilitate? Sîm cei ai arije, dar care ce lucru mai obșor îl impinge? Apoi mi-am dat seama: dorința de a scăpa odată pentru totdeauna de blestemul de căpră a vechiului! Această variantă miserabilă a tapușii îspășitor, troglodită oaiă moritorică, culpa transcendentală cu efect de bumerang. Ajunsi aici nu le mai pasă să cățigă vecinul de la celălalt banc de lucru, nu se gîndesc să protesteze ca patronul să îmbogățească și din munca lor — să se scăpă de vicini egalișterismul care îne loc de dreptate. Nu mai sunt obsedati de faptul că sufletul zmeului să-ar ascunde în lucru sau ființe nevinovate, din care cei mai suspecti să fie totdeauna nevinovății patrupe de peste gard. De altfel ce să ne mai mirăm că românii încearcă să scape de păcatele originare prin emigrare, cînd însuși Petre Roman, sau chiar ilieciu după cum s-a dovedit, săint mult mai rezonabili în tot ce fac și tot ce spun imediat ce ajung în străinătate. Scăpați el însuși de labirinturile lor.

In ultimul său roman, Generalul în labirintul său, Marquez îl face pe Simon Bolívar să exclame: „Sunt prada unui destin teatral!”. Nu vreau să spun că Petre Roman ar fi chiar un Simon Bolívar al nostru, dar în ceea ce privește neutralitatea destinației va trebui să devină un intelect prin mediul, atunci cînd vîrstă și capacitatea de renunțare î-o va permite. Altfel, va fi obligat să-și amintească o altă vorbă a aceluiași Bolívar, anume că „acei care au servit cauza revoluției nu au făcut decât să arate mașa!”. Sau o convins că o pseudo-revoluție nu încumbe responsabilitatea și principiile uneia adevarătate, dacă și arată o mare fală, valurile ei nu pot fi adăvărate și primjdioase, destinația teferestă de primejdii reale, lăsindu-te să rătăcești printre cirpe și decoruri? Joci pe scenă, plătește statul și aplaudă lojile europene?

Din acest punct de vedere filmul lui S. Moati, *Caroniques du Studio 4*, ne-a făcut să ne întrezmărим o clipă cu ochi europeni. I-am vîzut pe Comedianii noștri. Sînt aproape totdeauna tentați să cufărăm lucrurile după dimensiunea următorilor, după tragediile rezultate, și astăzi de cele mai multe ori ne împiedică să vedem că tocmai cei care le determină sau le implementează sunt în sine lor niște comedianti. Mai degrabă sătem gata să credem că profunzimile ne scăpă nouă decât să ne permitem bănuiala că ele nu există. Miza nu poate fi, în buna noastră credință, mai mică decât dezastrul pe care îl determină. Incapacitatea actorilor de-a suferi efectul proprietății faptei, și pe măsură victimelor lor, le dă statutul de comedianți, le dă facilitatea replicilor și usurința cu care sunt gata să-și facă oricind, în față milioanelor de „spectatori” victimizați, o mea culpa (Marinescu). Aproape că avem impresia, printre-o iluzie auditivă, că suntem în loc de mea culpa „consiliu mea culpă”. Cruzimea este, de asemenea, o calitate a-comedianilor — le provoacă o satisfacție care îne loc de sentimentul victoriei, le bădijonează orgolul compensatoriu. Sîi în același timp nimenei nu pare să-și dea seama că banalizarea răului poate însemna absolutizarile lui. Incapacită să înțeleagă, totuși preferă să modifice, să demonstreze, chiar să iradicze, să uite. Gelu Voicu își rădu barba, Caramitru își îngroșă vocea, Petre Roman își exercită un simbol de 200 de wați, Răzvan Theodorescu pare un fel de Dr. Mabuse, Mircea Dinescu amintind că s-a plătit, soldații dorm epuizați (pădurea lui Macbeth), pentru P. Popescu schimbarea epocii se traduce prin schimbarea costumului.

Fiecare nuantăză, simțe nevoie disperată de a răsuța, căutându-se partea proprie, băblind cu speranța că să-și afle pe aproape. Fiecare vroa să fie înțeleasă, fără să-și doa seama că prin asta partea cerește o favoare, fără să-și doa seama că în absența adevărului, ce pare că nu-a părăsit, patetismul și nuantările sunt instrumentele comediantului. Si, Dumnezeule, toți vorbești frunțușe! Parca am fi fost în Haiti!

ACENTE

Eugen Istodor

• Cum se constituia „forța politică conducătoare”

Din opteci — o sușă de studenți, cîțu numără un an de studiu și secții de limbă română, în timpul celor 4 ani de învățătură, intrau în P.C.R. 30—35. Așa cum, după lista de admitere în facultate, biroul de partid se orienta să distribue celurilor politice sau administrative oloc din frunte, tot așa, după absolvirea primului an, întocmea liste (transmisesc scris/oral) cu studenții ce în timp trebuiau să intre în partid. Anul al doilea era anul intrării în partid după un mecanism ce trebuia respectat: studentul își comunica dorința secretarului A.S.C., care, după ce adunarea generală a studenților aproba, întocmea o recomandare pentru intrarea în partid. Tipicul însă nu se specia. Îndicările venene direct/indirect de la partid. Studenții hau întîi legătura cu partidul (erau contactați de partid). Partidul agrea studenții în funcție de dosar și de rezultatele în învățătură. Un dosar pătit era contrabalansat de colaborarea cu Securitatea. Elita trebuia cuprinsă într-un tipar ideologic. Partidul îl sănătă de acum: o gindire sau acțiune în viitor îndrăznea l-ai să exclude din sistem, marginizându-l (se spie că excluderă din partid însemna anulară ca îndiviz social). În cazul celorlalți (mai puțin străluciti la învățătură) jocurile erau lăcute în casă: părinții lor lucrau în aparatul de stat și partid și își vindeau și copiii. O clasă mai puțin solicitată, dacă nu facea parte din elă, era formată dintr-o componență dintr-o categorie socială modestă. Timizi considerau că accesul către Partid este complicat. Intrarea în partid era al doilea pas în ruperea de originea lor sănătoasă, dar obscură. Politicul concura competență. Obținând o diplomă (nu în vînzare la facultate din pasul) dobândea și a doua asigurare pentru stabilitatea lor socială.

Listele erau definitivale după întrevăderi la sediul biroului de partid (o cameră asezată vis-a-vis de Consiliul profesoral, plină de furnul de ligări al activiștilor, având drept mobilier ţiruri de mese goale și de dulapuri depersonalizate, inclusiv cu lacătă și având drept comunicare cu exteriorul un telefon fără legătură directă cu orașul).

Motivele intrării în partid veneau din conștiință și nu corespundeau cu cele enumerate în fiză de evidență. Unul studenților își așeză că este de către vîntul soi, ofiter M.A.P.N., intrarea în partid în vederea clădirii, pentru a contrabalanza faptul că era intelectuală cu părinți nemembri de partid. Studenții nu intrau în partid pentru a-l submina din interior sau a impune o linie revoluționară. După repartiție erau văzut mai bine: provincialii erau liniali pentru că nu puteau fi prestată în opinii, pentru că să facă marele compromis, pentru că erau cuprinși în sistem. În casul în care spărea un post mai bun în oraș, în profesorat, în cultură, dacă erau rogu contei mai tare, indemnările erau servite de părinți de colegi, frate. Intrarea în partid era o mentalitate benefică: era integrarea într-un sistem, singurul pentru mediocri, ce te propulsă în carieră. Era un model exemplar. Adunarea studenților nu era întrunită pentru intrările în partid. Verdiciul dat de studenți era o formalitate. Studenții nu se opuneau hotărîrilor partidului. Cind se întâmpla, propunerea era respusă în discuție pînă cind se aproba. Uneori devineau un caz de purism: mai multe membre de partid au considerat,

odată, că e de datoria lor să sesizeze lipsa de activitate a unei candidat. Ultimul că nici ele nu avuseseră „haina de partid”.

Recomandarea era inventată de secretarul A.S.C. Studențul nu avea nici un ful de activitate de organizare. Compromisul intrării era susținut de acceptarea unei imagini neconforme cu sine însuși.

Trebula să ai obâznicia de a trece de privirile complice ale profesorilor. Cu toate că se spune că minti, erau acceptat. Ti se faceau un serviciu. În sedințele de partid aceasta era atmosferă. Profesorii își schimbau cărți, citeau ziar, stăneau la taciale. Nimănii nu te opresc. Nimic nu te înfrâșta nimic. Profesorii din partid (în partid erau cum 85—90 în total din Corpul profesoral) erau de trei tipuri: adevărați, activiști și medici. Activiștii ocupau birou de vis-à-vis de Consiliul profesoral. Aveau ore puține și nesemnificative. Erau ochii și urechile Partidului. Erau în umbra. În față erau următorii adevărați. Aceștia îi urmăreau pe activiști cu îngăduință în discuțiile profesionale și cu temere în cele de parid. Medicii stăteau deosebit, nu se ansează cu adevărații. Depersonalizați, senili, ei veneau la serviciu.

Contestările din ianuarie 1990, s-au îndreptat către activiști și medici. Adevărați, deși cu funcții, nu au fost nici măcar pensionati. Listele cu „admiterii” nu corespunse între cel patru ani de studiu, deși studenții fiecărui an se întrunesc separat. Consiliul profesoral nou constituit le-a luat dreptul de a mai profesa în facultate, fiind folosit pentru cursurile studenților străini. Urmă au mers la cursuri fără să le pese. Alii au promis note mari la examenele unor grupe de studenți (cu care făcuse să seminariile), dacă lii vor revendica în fața Consiliului profesoral. Deși Consiliul nu a acceptat revendicarea, a acceptat rezultatele. Prin facultate lii înțineau să răste. Pe urmă deschis: „e bine să tac, și să făci destule compromisuri, alii îi ajuns ca mine”. După Fahrenheit-ul minorește, au apărut în păr. Erau consecvențe revoluționare. Erau o forță: linioane discursuri întrerupte.

S-a spus că studenții și profesorii lor au sărit manifestația de la Universitate. Activiștii nu aveau suficiență să susțină un lucru ce ar fi contravenit propriilor interese. Adevărații s-au scindat: unii trezurău, alii susțineau modernizare. Unii au susținut unor adevărați interogatori în timpul examenelor, alii împiedicau accesul în balcon. O minoritate susțineau manifestația. O parte din studenți își dădea examenele în aceeași clădire, unde minorii le bătușerau colegii cu trei zile înainte. Alii au făcut parte dintr-o informatorii Securității și Guvernului, în legătură cu manifestația de la Universitate, cu acțiunile Ligii.

Partidul ne-a ajutat să vedem lucrurile așa cum ne convenea. Era o forță. Am exițat să-mi ard carnetul de partid. Mă opresc să gindesc că nu mai există. Din compromisul și necredința de altădată căciuște mecanismul noul mele gindiri: și eu am tăcut, și mie mi-a fost frică. Dar am fost membru de partid. Mi-e frică să nu se afle. Am făcut ceva ce nu au făcut alii. Frica de atunci a fost înlocuită cu cea de acum. Protocolul mă ajută și acum. E un lucru necesar — ca să-ți întră în partid. Dacă partidul a făcut astfel, nu trebuie să fii altfel. Partidul a scumpit gazul, eu ieftinesc gazul. Mă stimulează gindirea partidului. În esență nu trebuie să mă afecteze această nouă gindire. Nu trebuie să ajung să-mi fie afectate interesele. Mult timp nu o pot duce însă aşa. Cei alii pot să-ți excludă din partid. Adaug alt mod de gindire. Accept, deși nu supăr, că partidul nu mă mărtărește. Partidul e înimina mea. Nu vreau să te opreasca din bătăie. Partidul m-a învățat cum să uit de dumneata de greutăți: viața mea să fie un sistem: dimineață—școală, punctul — la muncă, seara — la televizor, apoi călătorește cu teama că se stinge lumina. E un sistem care mă respectă pentru că îl respect. Nu mă pot abate de pe linia indicată de partid!

Era greu, pentru că erau săli la Universitate în aprile—mai. Nu te puteai sustrage protocolului și sistemului. Nu te puteai sustrage propriețatea tale frici. Nu te puteai susține un alt cadru profesional. Partidul te privesc. El, care îți dăduse slujba. Demonstrația de la Universitate era împotriva Partidului din noi. Era împotriva confuziei criteriilor. Pentru a săi de ce ocupăm un post: pentru carnetul nostru sau pentru diploma noastră.

Era greu, pentru că erau săpări: partidul său și la putere. Nu te puteai să faci ceva ce contravenea intereselor lui. În plus, trebuia să tac. Istoria ne oferise încă o dată sansa de a vorbi. De a mi fi laș, de a nu te confunda cu istoria partidului. Dar noi am făcut insurecția armată antifascistă, antiimperialistă, anticapitalistă. NOI IN FRUNTE CU PARTIDUL!

Întrunirea îl înfrâștă (deindejudecă ce n-am invățat reguliile acestui joc), cine poate reața cos mai bună corelare și, în consecință, cea mai bună guvernare? Răspunsurile sunt contradictorii și cu asemenea aparență de adevară. O soluție, inspirată de acestuia luminist berlinez (veri *Jerusalem oder über religiöse Macht und Judentum*), mă face să cred doar într-o guvernare prin educație. Înăști, căci, în toate cazuile, după arderea etapelor hantice, convinerile teorice din tradițiile cu mu subvențională autoritățea omului săt cele mai la indemnată. E un mod de a privi lucrurile, sper, întrucât, la antipodul conditionării politice a spiritualului.

ACENTE

Victor Neumann

• Luminism sau despre filosofia politică modernă

„Vocatio statului constă în a favoriza libertatea, el și posibilitatea unei vieți mai active și mai creațoare.”

Emmanuel Levinas

În cazul în care cele trei adrese precise ale luminismului: omul, cetățeanul, poporul ar fi devenit pilditoare pentru potrivirea modernă, probabil că astăzi am fi nevoie să o armonie la lumii, niciodată la spectacolul cincisă al unor exaltări ori la experimente în numele unei religii, al unei națiuni, al unui sistem. Din păcate, secolul trecut, antiluminist prin excelență, a contribuit din plin la nemerită întirzire a verticalizării prin spirit, în sensul că a amintit emanciparea general-umană de sub servitutea instituțională. Rationaliștii nu au facut decât să incite atunci cind nu le săt în arenă cu filosofia lor originală, cu pledoariile privind libertatea de constituție, cu principiile ce urmău să stea la baza noii Europe, cu formularea drepturilor fundamentale ale omului. Au creat un precedent: un curent de opinii care n-a pătruns dincolo de republica literelor (să nu uităm că în jurul lui 1750, Europa de mijloc era în curs de alfabetizare). Dar, conștiința cărturărilor a întrebat, măcar la nivelul cercurilor acestora, un alt mod de a înțelege relația om-om și relația om-Dumnezeu. Mă întreb însă dacă trebula neapărut să trece prin focal revoluțiilor, al nașterii ca națiuni, ca să încearcă azi să revenim la adevăratul Menschenaufklärung. Se vor găsi destule vocii care să respingă o asemenea întrebare: vor acorda romanticul, poate, mai multe circumstanțe. Pe tărâmul artelor sărăpare că au motive suficiente să-l admiră, să-l propage, să-l înbrățeze modul său de a fi. Trăirile pasărișilor indică acele metafore care nu pot fi neglijate într-o retrospectivă a creației umane. În schimb, în sfârșit politicul, micle și marile pașii ne-au cauzat numeroase suferințe: de la traumele ale mentalului colectiv și pînă la exterminări fizice. Intoleranța secolului XIX-lea, exceptând bunelul său înțelit dintrul început, ne-a împins spre catastrofele celut de-al XX-lea, pentru că el să ne impiedice să mai revenim la ceea ce să-a petrecut anterior lui.

Si, totuși, tragedia acestui sfîrșit de mileniu nu trimite adesori la ideologia luminiștilor. Mai mult, nu obligă, în momentele de trezire, să redescoperim. Cultură, Civilizație, Aufklärung sunt modificările vieții sociale, sunt efectele zelului și eforturilor oamenilor pentru a ameliora condiția lor socială. Cultura — în accepțiunea lui Moses Mendelssohn — se descompune în Civilizație și Aufklärung; acesta din urmă se raportează la cunoașterea rațională (obiectivă) și la abilitatea (subiectivă), propunând gindirea fenomenelor vieții conform importanței și influenței ei asupra destinației vehiculului uman. „Eu așez permanent destinul omului cu o măsură și un început al tuturor aspirațiilor noastre, ca un punct asupra căruia noi trebuie să ne îndreptăm ochii, dacă dorim să nu ne pierdem” (Mendelssohn, *Was ist Aufklärung?*).

Ceea ce nă poate interesa pe noi este zelul pentru cultură promovat de luminiști, zelul pentru reformă filosofică în educație, pentru formele sociale și politice ale umanității. Fără a părăsi sentimentul religios, el susține rolul cunoașterii, principiile rezonabile, persuasiunea și aprecierea că prin presiunile și exemplul lor acestea să transformă în obiceiuri.

Or, efortul principal al statului este acela de a guverna oamenii prin obiceiuri și convingeri:

„Fericit este statul care poate guverna poporul grăție educației”. Adică, să învețeze acelie tradiții și convinări care prin ele însele conduc la acțiuni utile. Visata în societate presupune nu numai deținută, dar mai cu seamă renunțare pentru binele general. De preferat este ca sacrificiul să rezulte din propria porneire a individului, ceea ce înseamnă bunăvoiță. Ce dorește Aufklärerul? Să arate rostul înțăritării, al autodepășirii, precum și tot ceea ce este esențial pentru om și către om: să relevă ipostazele conflictuale, explicând anarhia lor, descoacerind, totodată, soluțiile de lesire din criză. Mendelssohn îl numește prietenul omului, libertății, adevărului, virtutii și cinstei. Tot el, nu înțelege să arate urmările abuzurilor Aufklärung-ului născute din încăpăținare, egoism, ireligiositate, anarhie, în vreme ce abuzul civilizației creează opulență, ipocrizie, molitică, superstiție și sclavie. „Dacă Aufklärung-ul și Civilizație progresează cu pași egali, atunci săt unul pentru altul cel mai bun apărători împotriva corupției”. Se pune întrebarea,

ultiminteri îl înfrâștă (deindejudecă ce n-am invățat regulele acestui joc), cine poate reața cos mai bună corelare și, în consecință, cea mai bună guvernare? Răspunsurile sunt contradictorii și cu asemenea aparență de adevară. O soluție, inspirată de acestuia luminist berlinez (veri *Jerusalem oder über religiöse Macht und Judentum*), mă face să cred doar într-o guvernare prin educație. Înăști, căci, în toate cazuile, după arderea etapelor hantice, convinerile teorice din tradițiile cu mu subvențională autoritățea omului săt cele mai la indemnată. E un mod de a privi lucrurile, sper, întrucât, la antipodul conditionării politice a spiritualului.

ACENTE

Andrei P. Silard

• Simpaticii

Cred că mulți dintre cititori acestor răzători au fost fascinati. Înă din copilarie de talentul unor senenii de a căpăta prețulăndenie simpatia celor din jur. Practic toți am fost captivați de darul înăzăduitor al unor a focaliza atenția binevoitoare și oricare assistență, un admirat, un învățător, chiar și chiar atât de către ocazora de a găsi asemănători cu originea și în orice imprejururi. Grăție celor care înăzăduiau bună dispoziție și optimism în existența noastră, oamenii și-au părut mai generoși decât sunt în realitate, comunicare, comununa și solidaritate — stări naturale permanente în arice micro-colectivitate. Prezența reconfițătoare a celor care ne-au descrezut frumusețile în anii epocii de calator a constituit un capitol moral în depășirea tragediilor personale și a contribuit la acreditarea treptată a ideii că împasul existențial colectiv prelungit este totuși trecător.

Epoca pe care am traversat-o a demonetizat înăzăduitorul și uluitoare calitate umană: capacitatea de a capitaliza simpatie în mod dezinteresat. Multe campanii individuală de cistigare a popularității ascundea înăzăduitorul patologice, acoperătă orologiști nefăscinători sau ambicii supradimensionale. Atributul de „simpatie” se căstigă adesea prin semănarea promisiunilor fără acoptare sau prin întărirea speranțelor neconduse. Statul de popularitate se stabilește și se alimentă frecvent pe seama și în doară altora. Doar vanitatea și fascinația de a fi în compania unor oameni simpatici ne-a facut să uităm un adevărat elementar: cel care înțează să-ți facă plăcere prin obliterarea celor din jur, a „dusmanilor reali” sau imaginari, procedeză astfel fără discriminare, sfîrșind inevitabil prin a te bifă pe tine.

Pentru a grăbi parcă naufragiul moral și societății, cei dotăți cu magnetism social și cu risipit adeseori la ideologia luminiștilor. Mai mult, nu obligă, în momentele de trezire, să redescoperim. Cultură, Civilizație, Aufklärung sunt modificările vieții sociale, sunt efectele zelului și eforturilor oamenilor pentru o ameliorare continuă și să multiplice perverzările și distorsiunile moral-eticice. Datorită oricărui loc în care să se transformă în obiceiuri, simpaticii au putut deveni surse excelente pentru dezminarea zvonurilor defăldătoare, defăldătoare și emerit, londoni (sau inventatorii) ai opiniei celor cu care intră în contact. Nu nomi și poate niciodată că oameni onesti au fost ponegrifi, marginalizați sau dezlinștiți de către cel care înăzăduiește bună dispoziție, căi au plădit cu ani și se înăzăduitorul orele de plăcere petrecute în compania unor oameni simpatici care nu doreau decât să-și scădevană vanitățile în răfinatele altora sau să-și obțină renume pentru propriele carente și neputințe prin orchestrarea nanorocirii semnelor. Este însă cert faptul că dacă vorbiște un verbul disemnat cu zimbul pe buze ar putea ucide, totuși într-o urmă către ceea ce înăzăduitorul să se transformă în ultimii ani, într-un urias emiter.

Nu fac pledoarie pentru cel (aparent) uruz și antipatici, deni am înțintă nezmăriți indiferență, taciturni sau introverti, care nu doreau decât să-și scădevană vanitățile în răfinatele altora sau să-și obțină renume pentru propriele carente și neputințe. Este însă cert faptul că dacă vorbiște un verbul disemnat cu zimbul pe buze ar putea ucide, totuși într-o urmă către ceea ce înăzăduitorul să se transformă în uruz — poate înconștient — sarcina opresionii și represiunii. Căci prin bagatelor zicea răului, prin oferirea unor balsamuri superficiale de moment, prin îndemnuri voioase de a se recurge la paleativă sau substituții facile, și cu contribuția subminarea voinței de a rezista, uruzând lăurea deținute de sădăcă, facilitând amărăciile umilințelor, totuși cel care să abordeze tragediile cu o ugarină responsabilă și ururat în fapt — poate înconștient — sarcina opresionii și represiunii. Căci prin bagatelor zicea răului, prin oferirea unor balsamuri superficiale de moment, prin îndemnuri voioase de a se recurge la paleativă sau substituții facile, și cu contribuția subminarea voinței de a rezista

Raport al Grupului pentru Dialog Social și al Comitetului Helsinki din România asupra evenimentelor din 13–15 iunie 1990

CRONOLOGIA ZILEI DE 13 IUNIE 1990

III. 13 iunie 1990, la Universitate

„În jurul orei 2–2.30, președintele Ligii Studenților, Marian Munteanu, îmbreină cu 4 persoane, nu adus o statie de amplificare și o boxă din Piață, lăsându-le la sediul Ligii”, declară portăvara de serviciu. În jurul orei 3 au părăsit facultatea. În jurul orei 3.30 au venit un grup de 10–15 politisti, care au cerut să le dâm drumul ca să poată controla Facultatea de Geografie, lucru pe care l-am făcut. După 20 minute au părăsit clădirea. Precizez că nu am stricat nimic în clădire” (U15).

In ziua de 13 iunie 1990, în jurul orei 6.30 am fost traxit de telefon. La telefon era Marian Munteanu (președintele Ligii Studenților), care mi-a relatat următoarele, cerindu-mi statul: „vînseră la el acasă, în acel moment fiind acolo, trei domni de la poliție, care nu spus că dl. general Bitian îl invită pe Marian în o discuție referitoare la Fun-Radio. Îmi cerea astfel dacă să meargă sau nu. Mi-am exprimat surpărirea că o asemenea invitație era făcută la o asemenea ora, însă Marian a spus că îl cunoaște pe dl. general Bitian și că are încredere ca nu îl se poate întâlni nici măcar. A făcut însă precizarea că în cazul în care pînă la ora 9 (dimineața) nu mă sună, înseamnă că s-a întîmplat ceva care era în afara subiectului acelei invitații. La ora 8.45 am primit un telefon de la fratele lui Marian, Bogdan Munteanu, care se afla în fața Poliției Capitalei și care mi-a spus că Marian nu a ieșit încă din locul Poliției. Î-am spus să rămînă acolo că am să vin și eu. Plecind de acasă, am observat că troleibuzele nu mergău, mai tîrziu aflat în cruce, și anume că manifestația din Piața Universității fusese „ștearsă” de către poliție. Am înținut barilele poliției din zona Rosei și Colțea, după care am ajuns la Poliția Capitalei, unde am dat de Bogdan Munteanu. Mi-a spus că Marian nu ieșește. Am fost la ofiterul de la ghiseu, m-am prezentat și l-am rugat să fie dacă Marian nu este în cabinetul generalului Bitian. A hăsat legătura cu șeful de cabinet, care i-a comunicat că generalul Bitian este în Piața Universității, dar că Marian Munteanu nu a fost deloc în cursul zilei la gen. Bitian. Am rămas surprins, an înălțat și-mi des un răspuns totuști. Ofiterul de serviciu nu a mai avut nici un fel de complicitate în cele susținute de șeful de cabinet. L-am lăsat pe Bogdan și am mers la sediul Ligii, unde am sunat cele întîmpilate. S-a discutat ce trebuie facut pentru lămurirea situației. O parte din ei de acolo au propus mobilizarea studenților pentru a protesta, dacă era nevoie, împotriva unei astfel de măsuri, arestarea lui Marian Munteanu, măsură pe care o considerau arbitră. În momentul acela, a apărut dl. proector Vlăscău, care ne-a rugat ca înainte de a întreprinde cova să încercăm să rezolvăm situația cu ajutorul dinușului. A propus să meargă la Procurorul Capitalei. Am fost desemnat eu, pentru că lucram la presă și puteam face o informare a orei ce se întîmplase. Am mers la Procuratură, unde dl. proector a intrat la procurorul general, eu astăzi într-o altă, pe cultură. După care am lăsat și mi-a spus că procuratura nu stie nimic de acest caz, dar că poliția are dreptul să-l retină timp de 24 de ore și numai după acest sănumit procurator. Dl. Procuror general a fost amabil și ne-a pus la dispoziție o masină pentru a merge la I.G.P. Am ajuns acolo și am întrebărat de gen. Diamandescu. Era acolo și l-a primit imediat pe dl. proector. Eu nu am intrat la discutii. Dupa circa o oră, dl. proector a ieșit însotit de un colonel în civil și a spus că mergem să mă lase pe mine la fizie, iar dinși morți la Cîrca 3, de unde soarta să vînă eu cu un răspuns pozitiv în privința lui Marian. Am mers cu o masină la Poliție, care avea statie radio în funcțiune. Au zis că am venit să ordinez date în Piața Universității, care îmi aminteau de stenogramele de pe 21 Decembrie, publicate în presă. Dl. proector m-a rugat să transmit să nu se întreprindă nimic pînă nu vine dinul cu un răspuns. A dat ca termen 1/2 de oră. Eu am rămas la Ligă și am așteptat aproximativ o oră. Nu a venit nici un răspuns. În acest timp, s-a printat telefon de la sediul Ligii de la Filologie, care ne-a co-

municat că în jurul Universității sunt ciocniri între demonstranți și poliție. Cu cîțiva dintr-o cîte de acolo am plecat spre Universitate, unde trebuia să-mi fac meseria de ziarist și să surprind evenimentele astăzi cum erau.

Cînd am ajuns la Universitatea s-a anunțat prin megafon că în cazul în care vreun student participă la demonstrație este rugat să vînă în incinta Universității pentru a asigura ordinea. Toti cei din Ligă au rămas în Universitate, punind planșoane la intrări, controlind dacă totul este în ordine. Eu, în acel moment, am plecat cu o cameră de lauit vederi pentru a-mi face meseria. Am revenit la Universitatea alături cîțiva mulțimea invadători. Piață și după ce se deschise balconul. M-am înfăntit cu Marian Munteanu pe holul de la parterul Universității. Ne-am bucurat și unul și altul că ne-am vîzut. Î-am povestit pe scurt ce se făcuse dimineață. S-a exprimat îngrijorarea că oamenii nu pot fi întinuti în Piață și s-ar putea să lasă cine să fie. S-a exprimat că parcă cineva a numești încă oameni. Ne-am despărțit. A sunat că mergem în Piață să încerc să-i vîzut pe oameni”.

In acest timp, Universitatea fusese înconjurată de autobuze, de alte masini ale politicii și de polițiști, care legitimau persoanele la intrarea în clădire (U14), ora 9 dimineață) „sau interziceau accesul acestora spre clădire” (U3), ora 11 dimineață).

In jurul orei 12, consiliul reprezentanților Ligii Studenților a decis declansarea unei greve generale, ca protest la arestarea lui Marian Munteanu și a studenților găsiți în primele ore ale dimineții în Institutul de Arhitectură.

In jurul orei 14, cînd au început confruntările dintre manifestanți din Piața Universității și forțele de ordine, studenții s-au situat în mod explicit în afara oricărui manifestări de violență.

Cînd ostaș a fost ocupată de demonstranți, Mihai Gheorghiu ne-a explicitat că studenții nu trebuie să deschidă balconul pentru că nu se poate înțelege că ei ar fi făcut parte la acțiunile din stradă, precum și la incendierea masinilor” (U4).

Sore orele 16.30, Marian Munteanu a fost eliberat și a revenit printre studenți. Tânărimea străzii continua să fie ridicată. In jurul orei 16.40, cîțiva studenți, împreună cu cadre didactice și alți angajați ai Universității au stins un incendiu provocat în Facultatea de Chimie de un autobuz care ardea pe bulevard. Înfrățul lui Mihai Viteazul și Universitate. (U7, U12, U14).

In încercarea de a tempera multimese care între timp ocupase Piața, conducătorii Ligii Studenților se hotărasc să mențină situația cu ajutorul dinușului. A propus să meargă la Procurorul Capitalei. Am fost desemnat eu, pentru că lucram la presă și puteam face o informare a orei ce se întîmplase. Am mers la Procuratură, unde dl. proector a intrat la procurorul general, eu astăzi într-o altă, pe cultură.

După care am lăsat și mi-a spus că procuratura nu stie nimic de acest caz, dar că poliția are dreptul să-l retină timp de 24 de ore și numai după acest sănumit procurator. Dl. Procuror general a fost amabil și ne-a pus la dispoziție o masină pentru a merge la I.G.P. Am ajuns acolo și am întrebărat de gen. Diamandescu. Era acolo și l-a primit imediat pe dl. proector. Eu nu am intrat la discutii. Dupa circa o oră, dl. proector a ieșit însotit de un colonel în civil și a spus că mergem să mă lase pe mine la fizie, iar dinși morți la Cîrca 3, de unde soarta să vînă eu cu un răspuns pozitiv în privința lui Marian. Am mers cu o masină la Poliție, care avea statie radio în funcțiune. Au zis că am venit să ordinez date în Piața Universității, care îmi aminteau de stenogramele de pe 21 Decembrie, publicate în presă. Dl. proector m-a rugat să transmit să nu se întreprindă nimic pînă nu vine dinul cu un răspuns. A dat ca termen 1/2 de oră. Eu am rămas la Ligă și am așteptat aproximativ o oră. Nu a venit nici un răspuns. În acest timp, s-a printat telefon de la sediul Ligii de la Filologie, care ne-a co-

ganizate, dar în momentul în care constăță existența unui grup turbulent care încercă să forțeze o plecare precipitată spre Poliție, cere patologică montăriță calmului și izolare provocatorilor și afirmă în modul cel mai clar și nemârgu respingerea oricărui formă de violență. În timpul discursului său, atitudinea oamenilor este foarte diversă, unei aplaudind, alții huiduind. Printre alții, s-a strigat: „Pierdem timpul! Sa mergem la Poliția Capitalei!”, „Dințe pentru dințe!”, „Dar nici nu sună oameni!”, „Sa-l eliberaăm pe cel arestat la Poliție!“.

„... chiar sub balconul Universității se asează un grup de persoane dubioase. Aceștia erau doborbiti de agitații, părind a avea un sepc bine definit și foarte hotărît să-i ducă la indeplinire. Strigau numele lui Marian Munteanu, dorind să-i transmită că un grup de manifestanți se află în pericol în fața Poliției Capitalei, în sensul că erau inconjurati de poliție.

Ei îl îndemnau pe Marian Munteanu, însăciind să meargă totă lumea pentru salvarea acestora și pentru eliberarea celor arestați în cursul zilei. La aceste insistețe, Marian Munteanu îl rugă să rămînă acolo, să nu folosească nici o formă de violență.

Persoanele respective au insistat din nou, invocând același motiv, ceea ce mă determină să po minte să mă îndrept spre Poliție înaintea celor din Piață. Ajungind aici, am constatat că acolo nu se află nimic și nu se întâmplă încă nimic, astfel incât în lumina celor ce vedeam, insistețele lor îmi păreau simple provocări” (U27).

Într-o ultimă referire la discursul lui Marian Munteanu:

„De la balcon a venit Marian Munteanu, care a cerut multimilii să rămînă în Piață, să nu meargă nici la Televiziune, nici la Poliție, nici la Ministerul de Interni, lucruri care erau cerute în mod insistent prin megafoane și de „Asociația 16–21 Decembrie” și de „Alianța Poporului”. În continuare, ne-am întors ca obiectiv principal protejarea bibliotecii Universității” (U7).

In continuare, Marian Munteanu a cerut în mod sistematic studenților să nu se implice în nici un fel de incidente (U3, U7).

In cursul serii, Marian Munteanu a fost

văzut încercind prin discuții îndelungate, să opreasă oamenii de la participarea la manifestația la Televiziune, Ministerul de Interni și Poliția Capitalei.

„Dat fiind că evenimentele se preconiza în jurul Poliției Capitalei și a Ministerului de Interni, am hotărît, în urma unor îndelungi discuții, ca Marian Munteanu, eu și cîțiva elevi studenți din Universitate să lesem în stradă și să încerc să îl optim pe oamenii de la acele devastări. Înălță de ce (nu stiu ce oră era exact, probabil în jurul orei 19), am ieșit în stradă la acea oră. Am mers pe Edgar Quinet plină în Calea Victoriei, iar de acolo, pe Calea Victoriei, plină pe platoul din fața Ministerului de Interni. Pe totă lungimea acestui drum am discutat cu oamenii care asistau la violențele din jurul instituțiilor Poliției și a Ministerului de Interni. Ca urmare a acestor discuții și încercări desperate ale lui Marian Munteanu, care este, bineînțeles, foarte cunoscut de bucureșteni, de a-i convinge să se descoade de acela care să intenționeze să participe la agresiunea acestor instituții.

„... chiar sub balconul Universității se asează un grup de persoane dubioase. Aceștia erau doborbiti de agitații, părind a avea un sepc bine definit și foarte hotărît să-i ducă la indeplinire.

Strigau numele lui Marian Munteanu, dorind să-i transmită că un grup de manifestanți se află în pericol în fața Poliției Capitalei, în sensul că erau inconjurati de poliție.

Ei îl îndemnau pe Marian Munteanu, însăciind să meargă totă lumea pentru salvarea acestora și pentru eliberarea celor arestați în cursul zilei.

La aceste insistețe, Marian Munteanu îl rugă să rămînă acolo, să nu folosească nici o formă de violență.

Persoanele respective au insistat din nou, invocând același motiv, ceea ce mă determină să po minte să mă îndrept spre Poliție înaintea celor din Piață. Ajungind aici, am constatat că acolo nu se află nimic și nu se întâmplă încă nimic, astfel incât în lumina celor ce vedeam, insistețele lor îmi păreau simple provocări” (U27).

Într-o ultimă referire la discursul lui Marian Munteanu:

„De la balcon a venit Marian Munteanu, care a cerut multimilii să rămînă în Piață, să nu meargă nici la Televiziune, nici la Poliție, nici la Ministerul de Interni, lucruri care erau cerute în mod insistent prin megafoane și de „Asociația 16–21 Decembrie” și de „Alianța Poporului”. În continuare, ne-am întors ca obiectiv principal protejarea bibliotecii Universității” (U7).

In continuare, Marian Munteanu a cerut în mod sistematic studenților să nu se implice în nici un fel de incidente (U3, U7).

In cursul serii, Marian Munteanu a fost

IV. Reacția străzii la violențele poliției

Întreaga evoluție a evenimentelor din ziua de 13.06. și-a avut rădăcinile în indignarea pe care atrocitățile comise în zori de către polițiști a produs-o printre bucureșteni. În special printre cel care simpatizase și manifestația-maratona din Piața Universității. Starea de spirit explozivă a oamenilor a fost permanent alimentată de acțiunile violente ale forțelor de ordine și de activitatea unui număr mic de manifestanți foarte agresivi, pe care mulți mariori oculari i-au considerat a fi instigatori infiltrati în multime cu scopul exprimării o agresivitate.

Intre orele 6 și 7, arterele de acces către Piața Universității au fost blocate de către camioane, autobuze și diferite vehicule ale Poliției. Circulația traficului a fost interumpță și stația de metrou a fost închisă. Vîntul evenimentelor violente din zorii zilei s-a răspândit și după ora 6, să aniverseze grupuri de persoane care comentau cele întâmplate. În special în zona Spitalului Colțea și a Bisericii Enel. În unele zone (Batiște, la ora 9.45) oamenii discutau calm cu polițiștii (printre care erau și civili, în costum); în altele (Colțea, ora 9.15), scandau „Jos comunismul”, „Unde sunt grevistii?”, „Jos Chițac”, „În fata bisericii (Colțea, n.m.) a apărut imediat și ceeață mare de oameni cu oțarul alb majoritatea bărbuti, destul de polzi (toate fostați securiști pensionari) care huiduiau și jigneați celuilalt grup. [...] Cineva mi-a arătat un bărbat îmbrăcat în civil (costum de vară, mincă securiș coloane contac), spunindu-mi că este Bîlțian, de la Poliție”. [D49] Asupra unei persoane care încearcă să temereze agresivitatea acestui grup se aruncă cu un pumn de pietriciole și de mozele de 25 de bani (9) – un blam simbolice, sugerindu-i incriminarea de „vinzător de țară” – și se adresează acuzarea de legionarism. Grupul amintit înaintează, părind decât să atace: „Am auzit un tipăt și întorcead căciu am vîzut un tîrăr immobilizat de doi securiști care îl lăsuau de brate cu o mîndă și cu rezalță și lădeau în cap cu bastoanele de cauciuc, iar civili cu părul alb il cotoneau și el, loviindu-l cu punzile în față, în abdomen, pînă băstîlui a căzut, și-l căciu în piciorare”. O femeie care intervine în favoarea împărțitorului este ridicată de doi polițiști, care o bat cu sălbăticie. „Cel din stînga moș îmi lăsa bratul cu stîngă și cu dreapta îmi dădea punzile peste ureche (sunt operată la urechi) și sub maxilar, iar apoi cu țări și palmei, ca la karate, mă loivea în coafă, injurindu-mă: „mama mărtă de legionar”. Cel din dreapta mă lăsa cu un brat și cu celuilalt mă loivea peste capătă, cu bastonul de cauciuc”. [D42] Persoana este dusă la Magurele și reținută acolo pînă seara.

Scene asemănătoare au loc în mod

sistematic și în alte zone. Una dintre cele mai fierbinți este cea situată la Biserica Enel, unde tensiunea este adusă la cotă înalte prin prezența unui grup agresiv de „muncitori de la IMGB”, printre care a fost identificat un avocat. Acest grup se dizolvă în timp, componentii săi infiltrându-se printre manifestanți.

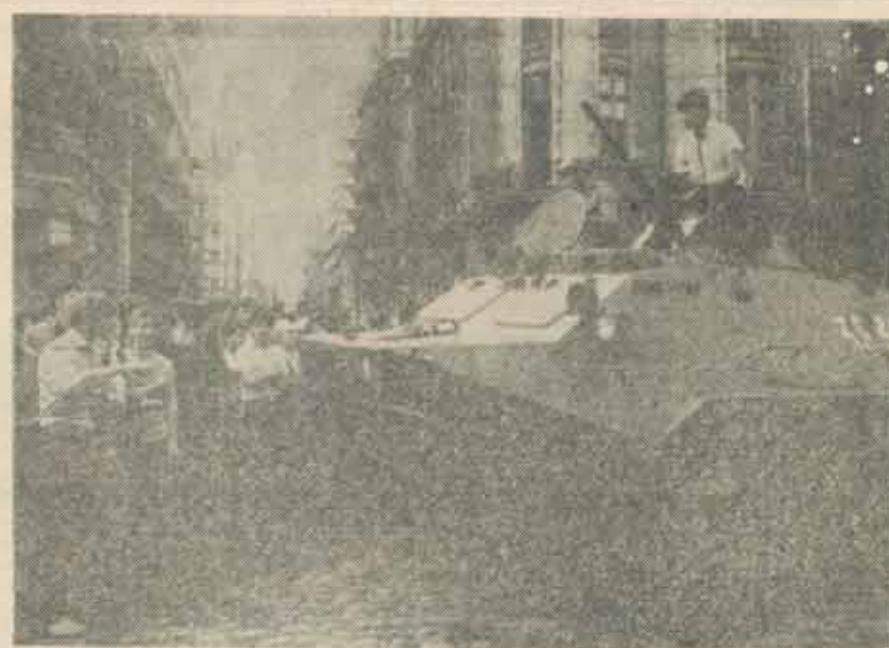
Spre ora 12.30, multimea aflată acolo împinge cordoanul de polițiști pînă dincolo de barajul de autobuze care încidează str. Biserica Enel, la mijlocul acestuia. Apare apoi Poliția Militară, care împinge multimea înapoi. Manifestanții – în majoritate tineri – se asază pe caldură, la 2 m de Poliția Militară, scandând lozine („Asasini!”, „Să vînă sămînii români!”, „În coșmară”, „Jos Chițac”) sau cîntând cîntecă din Gălană. În spatele Poliției Militare răiuă polițiști, cu sau fără casă, care rămîn făți în față cu manifestanții după ce Poliția Militară parăște Piață (13.15).

Spre ora 13.30, un autobuz cu polițiști – spre care sunt aruncate cîteva pietre – se retrage în huidulele multimii. Immediat după aceea, în dreptul Bisericii pe care îl urcă în dubă 31-B-452, și continuă să lovescă în cel din jur, ceeață îl radicalizează pe demonstranți.

Acesta este momentul declansării „bătălii cu pietre” (pietre din pavală) între manifestanți și polițiști, scena care amintește în egală măsură de razboiele egiptice neolitice și de jocurile copiilor. Norocul suride pe rînd celor două tabere, care, succesiș, atacă și se retrag.

Spre ora 14, manifestanții răstoarnă și lovesc o dubă a poliției, pe care inițial o bănuiescă ca fiind plină cu arestați, și o persoană îmbrăcată din imaginile înregistrate pe bandă video îl dă foc. În acest moment, ca și în toate momentele similare care vor urma, noțiunile manifestanților sunt foarte diferite: elita – foarte putin la număr – sunt pentru incendiere, distrugere, violență, în timp ce marea majoritate a oamenilor este pasivă sau non-violentă. În spîna, în acest episod, mai mulți manifestanți caută un hidranti spre a stinge focul – care cubrinsează dubă.

Confruntările dintre polițiști și manifestanți continuă, acestia scandând „Vrem arestații!” și încercând să re-ocupă Piața. Deși grupul care aruncă cu pietre este relativ puțin numeros (30–40 de persoane), poliția începe să piardă teren. În jurul orei 16, apar primele sticle incendiare, de către polițiști se feresc ascindîndu-se în spatele barajului de autobuze între Biserica Enel și Fondul Plastic. În momentul în care polițiștii se depărțează de autobuz, acesta începe să ardă. Spre ora 16.15, polițiștii pără-

sesc Piață, fugind spre Teatrul Național-Bătigie. Autobuzele rămasă în zonă sunt incendiate succesiv. „M-am întrebat atunci de ce polițiștii nu se urcă să în ele ca să plece – ca pe 24 aprilie – și le-au lăsat acolo?”. [D45] Notează un martor ocular. „Un grup de tineri – care în nici un caz nu erau studenți – aduceau un autobuz cu găsimurile sportive. M-am gîndit că vor să-l scoată din zonă și să-l salveze [...]. După cîteva minute a început și acesta să ardă. Personal nu am vîzut sticle incendiare, dar autovehiculele de care se apropia grupul de tineri începeseră să ardă”. [D45]

Mai mulți mariori oculari au făcut descrieri concordante ale aspectului Pieței în acea sefericită după-amiază de 13 iunie. Era prezentă relativ multă lume însă rarefătă, disperată, dezorientată și neliniștită. Sub ochii acestor oameni se desfășura scene strani.

Incendierea mașinilor a făcut foarte repede. Pe lîngă autobuzele abandonate de polițiști au trecut grupuri de tineri care, fără să se grăbească, cu un aer mai curînd pînă la apărutele grame următoarele.

Din Piață vor pleca mai multe grupuri, unele spre Poliție (ora 16), altele spre Televiziune (ora 18.15).

acensia s-a făcut pentru a asigura circulația aerului, necesară unei „bune arderi”. Mașinile au fost incendiate aproximativ simultan, fără ca lumenă să stele, în general, cine a făcut-o. Spre surprinderea tuturor, nici un rezervor nu a explodat.

Un martor ocular descrie aspectul unui incendiator: e un bărbat bine făcut, în jur de 45 de ani, îmbrăcat cu cămașă albă și pantalon încis în eu-loare, curat, bărbierit, tunsoare normală. Este foarte activ, „curajoas”, sfătindu-se cu ce a încondiat („oc le-am făcut!”) și cu ce plănuiește să mai facă. Incendiatorul reușește să polarizeze cîțiva oameni, având însă un aspect net diferit: îmbrăcajii neglijenți (termenul martorului: „adunătură”) și speriat.

Dintre incidentele strani consumate în Piață vom povesti unul singur. În jurul orei 18, trei tineri care conduceau periculos de repede o Dacie cu usile deschise venind din spatele Poliție, zoșesc cu aceasta sub Balcon. Tinerii coboră și declară că masina este a Poliției și că vor să-l dea foc. Era într-adevăr o mașină a Poliției, fiindcă avea o statie de recepție-emisie în portbagaj și un microfon în bord, dar lumenă a intervenit energetic împotriva incendierii: Balconul era un simbol al nonviolentei. Cei trei tineri au plecat încăudăti, lăsînd cheile mașinii cu ei. Mașina a fost îndepărtață din Piață și dusă în apropierea Muzeului de Istorie. Martorul ocular a insistat asupra faptului că mașina fusese pornită cu cheia.

Din Piață vor pleca mai multe grupuri, unele spre Poliție (ora 16), altele spre Televiziune (ora 18.15).

Mîna (ne)retezată a securității

Desfîntătura Securitate nu pierde ocazia să-și facă sămînătă prezenta, ori de câte ori este „nevoie”: doar că, din decembrie încoace, la un mod strict „ocult”, O asemenea ocazie, de-a dreptul confoză, a fost episodul Pietii Universității și a grevei foamei: amânamele însă desătări autentice, decînduse aorane verosimilul, aruncîndu-ne într-un scenariu „politic”. Doi protagonisti ai fenomenului Piața Universității, doi galani studiați, au fost arvîrți în oilei cozinar, din care nu s-au tracat decât restele hotare, unde au sunat runindu-și liberamente, la fuză, via ambasada Austriei, Sotii Stelian și Silvia Maria, ei – de profesie sofer la Autostrăză IDEB ea – secretară directorului acelorași instituții – au numărăt printre cei ce frecventau Piața abînând să se instaleze permanent în zonă. Soțul, care a cîntat, acompaniîndu-se la chitară de la balconul Facultății de Geologie, a fost arestat la un moment dat, lăsat sănd în corturile unde adăstau restele noastre. În realitate, Silvia Maria a intrat în greva foamei pe care a continuat-o în cofida eliberării soțului, după un interval de „doar” 24 de ore, timp de sante zile. În totă această perioadă, cel doi s-a aflat în concediu legal de odihă: la expirarea acestuia, s-a întors la noastrele încăperi. După o serie de telefoane de amenințare primite de Silvia Maria a urmat evenimentul care i-a pus pe amîndoi pe fugă: într-o dimineață a lunii iulie, pe cind se îndrepta spre IDEB, femeia a fost cit pe ce să fie strivită de o mașină care – exact ca în scenariile pomenite mai sus – a urcat dină cu pe trotuar:

„aperitia” unui sang, în care s-a aruncat abîndîndu-se din noapte a fost ceea ce a salvat-o la tanec. Iesită din cotlonul protecțional pe lîngă care mașina trecuse în trombă, blezindu-si urma, secretara s-a dus la seful ei, sunindu-l de celotot care să-l sănătă. El a lăsat-o să se întoarcă și să se întoarcă îmbrăcată în Austria, de unde au trimis cărti postale cunoscîntelor. Pe cine a doborât chiar astă de rău o gravă a foamei tocmai lîngă altii mulți colegi” de-a ei, și un cîntăret al – printre altele – „imnului galatin” incit să urce cu mașina pe trotuar dină en?

Un alt delocuță care își sălăjește deci reacțiile neîrîzabile paradoxal, nu au mers să deosebă: Lihua Neagu înțistă la IDEB, a fost una dintre persoanele care au „stat de veghe” linieă urmă la una din circumscripții electorale ale Bucureștiului. În ziua de 20 mai și următoarele zile, centrul a asigură corectitudinea alegerilor. Adormind, la un moment dat, linia acesă, a fost nevoie să constată surse stupefacte încredibilă: la trezi, că urmele liniște care să trezile erau alele decit cele liniște care adormise. Să cum nu să-ai obțină să nu „comenteze” neconcordanța observată cu privire la ochi, a început – firește, nu-i aşa – să se bucură și să se telefonice anonoame și dătătoare de poliție. Din acest motiv a fost nevoie să-și caute același refuz.

Fără (altele) comentarii.

NICOLAE BALTA

Discursul domnului Ion Iliescu, ținut în fața minerilor

Dragi mineri, mă adresez dvs. de astă dată mulțumindu-vă pentru răspunsul de solidaritate muncitorăescă pe care și de astă dată l-ați dat la chemarea noastră. Mulțumesc de asemenei, tuturor celorlațe delegații din județe care au venit, și-a adăugat acestei forțe solidare a muncitorilor români. Îi rugăm pe ceilalți să rămînă aici în piață. Delegația de mineri în frunte cu dl. Cosma se va deplasa spre Piața Universității pe care vrem să o reacupei dvs.

Așa cum ați văzut de astă dată, avem de a face cu elemente de-a dreptul fasciste (huidule). Care ieri s-au dedat la acte de vandalism. După ce în cursul dimineață de ieri, 13 iunie, forțe organizate de ordine publică au curățat Piața Universității – la propriu – adică după ce au evacuat o serie de elemente care ziceau pe sprijin verde, au eliberat tot spațiul, s-au apucat de curățirea zonei penitru că a rămas mizerie în urma acestora, s-au apucat să curățe carosabilul, să-l spiele, să-l pregătească pentru circulație; în după-amiază zilei de ieri grupuri organizate de elemente incitante, multe din ele drogat, înarmate cu diverse elemente contondente, cu bărci, cu lanturi, cu pietre, cu cărămizi, cu ligle, au atacat cordoanele de polițiști înarmați cu sticle incendiare, au dat foc la autoturisme, la mașini și apoi, grupuri s-au îndreptat spre clădirea Poliției pe care au incendiato, spre clădirea Ministerului de Interne. Spre seara, precum și ieri, au invadat și clădirea Televiziunii care a trebuit să-și interrupă emisiunea. În cursul serii grupuri de muncitori, de polițiști și ostaci au reusit să recupereze clădirea Televiziunii și apoi, și spațiul din jurul acesteia. Peste noapte au fost de asemenei eliberate clădirile Poliției și ale Ministerului de Interne. Unii dintr-o ei s-au întors în Piața Universității; acum, spre dimineață, se pare că, din nou, au evacuat, au părăsit-o. Sunt acolo cîteva formațiuni de parașutisti și polițiști.

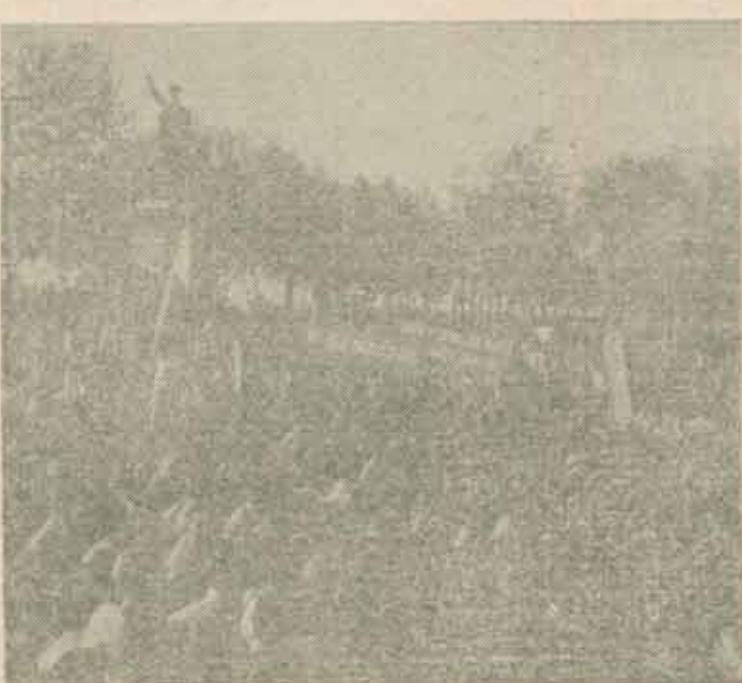
V-am rugă pe dvs. mineril care sănătă grupuri, organizații, să vă îndreptați în coloana pe bulevard pînă în Piața Universității și să o ocupă definitiv dvs. (Ural). După care, în conlucrare cu forțele de ordine vă rugăm să asigurați para Piața Universității pentru ca să se efectueze lucrări de curățire și de redare în circulație a acestui nod. Dvs. să fiți păzniți în conlucrare cu forțele de ordine și acestui punct central din capitală.

Vă mulțumim foarte mult, vă rugăm să faceți totul pentru a elimina excesele, pentru a elimina actele singeroase; și dvs. să asigurați pază necesară împotriva elementelor extremiste care și-ar face apariția în această zonă. Celelalte delegații rămîn aici pe loc în piață. Vom vedea dacă e nevoie să mai ajutăm în alte puncte din capitală.

Vă mulțumim foarte mult tuturor. Drum bun! Să-veni bine, succes!

04 iunie 1990, Piața Victoriei, București

UVERTURA TOAMNEI '89 -UNGARIA '56

Prima zi a revoluției (23 octombrie 1956) ; muncitori și studenți demonstrează în fața statului lui Deș și Petőfi

DOCUMENT

• Studenții de la drept (București) au avut inițiativa • La Timișoara trupele sovietice au intrat imediat în acțiune • Complotul național-étatist de la Academia Militară • Alte încercări de rebeliune din armată • Jocul premeditat al puterii • București nu știau pe ce picior să dansze • Pedepsele se vor agrava cu vremea • Drăghici era însoțit de o cohortă de consilieri sovietici • „Delicatul” balans politic al S.U.A. •

Sunt, în general, foarte puțin cunoscute reacțiile stârnite de către evenimentele de la Poznań și de la Budapesta la noi în țară — și nu referim totodată la cele guvernamentale ci și la cele ale populației.

Total trebuie plasat în contextul internațional al momentului — ceeașa-i era tributaria starea de spirit și unei opinii publice care mai credea într-o virtus ca „vor veni Americani să ne elibereză”, astăzi cum au eliberat în 1944–1945 Europa de nemți. În anul 1955 avuisește loc conferința dintre fostii Aliati, inaugurând scurta perioadă de trecere de la războiul rece la „coexistența pașnică” caracterizată de jurnalul cu înfundul de „spiritul Geneva” — după numele localității care a inaugurat viitorul modă a „întâlnirilor la nivel înalt”. Însă după accusațiile conferinței, în septembrie 1955, s-a dat o importantă amnistie — prima după război — în România, Ungaria și Bulgaria, multe „criminally de războl” și alte categorii de detinuti politici ieșind din închisori. Concomitent, „fostul călău” Tito primea vizita spăților diuniviri ai Kremlinului — marea sa Bulgarin și Nikita Hrușciov.

Presa comunismului devine mai puțin virulentă, atacurile contra Occidentului facându-se mai subtile dacă nu mai convinsătoare. Dacă nimeni nu lucra împotriva “afirmativei campanii de „desalinizare” există totuși o speranță de „liberalizare” bazată pe credința în consecutie pe care „russi” au fost obligați să le facă”, speranță întreținută de posturile de radio Londra, Vocea Americii și Paris. Credința fermă pe care aceste poziții o întrețineau — și anume că puterea occidentală „știeță” doar scânteia unei revolte“ pentru a ne salva de rugi — îlăsa o foarte mică găsășă scepticismului lucid pe care-l propovăduiau adevaratii cunoștori ai mentalității apusene.

Cele petrecute la Poznań la început de octombrie, cu succesiul cunoscut, au confirmat evenimentelor din Ungaria rolul noștelui „sentinel” — altă de asemenea de către Occident! — capabil de a incendia tot imperiul european al sovietelor, împotrivă „vor intervenii Americani” fiind „o evidență“. Atât de mare era entuziasmul înzestrat de către petrecute în Egipt să capătă cu totală vederilor opiniei publice românești.

Vom trece, pe scurt, în revizuirea copercașimile pe care le-a avut la noi revoluția ungăra din 1956, trăgind mai apoi concluziile relative la acest eveniment.

Dacă faptele sunt indisociabile de represiunile la care nu dă naștere, vom analiza, pe rind, cele petrecute și măsurile luate de către autorități.

Noiembrie 1956 în România

Arrestat în noaptea de 8 spre 9 noiembrie 1956, am cunoscut în cursul detinției — în Jilava, în Gherla și în lagărul de muncă din Delia și din Balta Baciului — ca și în deportare, în Bârligan, pe mai toti protagonistii mulțimile „misiuni” generate de evenimentele din Ungaria. Am recunoscut la cîndva misiuni pentru că, pe de o parte nu a fost vorba de manifestări individuale, iar pe de altă căracterul spontan și imediat al reacțiilor noastre în urma fotobiroului termenitului „organizat” — cît și a împrejurărilor acestuia. Nu înseamnă însă că nu a existat nici un metodă și că nu au avut loc concentrări.

Prima categorie de acuzații — ceeașa-i apartinență — era formată din „agitatori”, adică din persoane care au discutat și comentat public orii numeroase de fata cu martoriile ce se petrecuseră la București — și trupele subliniate că prin curențul guvernului se instalașă o atmosferă de încredere atât de mare încât „loata lumii” comentă, extrem de puțini înțind că care aveau cursul să exprime poziții pro-sovietice.

A doua categorie — cu mult eșa mai numerosă — cuprinde pe studenți care participaseră la reunii în cursul cărora s-a discutat cea ce se întâmplă în Ungaria sau tocmai pentru a impiedica pe russi să intervină. Înțintă sint cunoscute 4 astfel de manifestații : la București, la Timișoara, în Cluj și la Tîrgu-Mureș.

Studenții de la Facultatea de Drept au avut inițiativa de a propune celor de la alte facultăți, în primul rînd cea de Medicina și cea de Litere, dar și la școala de Arhitectură și la Politehnica (ca și, mai puțin, la alte instituții de nivel universitar), întrucât unele manifestații de solidaritate cu studenții unguri, cum și noiembrie 1956, adică a doua zi după ce russi au atacat București. Manifestația trebuie să aibă loc în Piată Universității, în jurul statuii lui Mihai Viteazul : la orele 17 prin facultăți, sălile de curs și holurile erau înțesate de indivizi pe care nimic pînă atunci nu-i sănseau, despre care era, evident că — nefind studenți — nu puteau fi deci securiști. Luni după-amiază se puteau vedea mitraliere pe trepte instalate în lăcașele facultăților de Științe și de Filologie care dădeau spre Piată Universității. Majoritatea celor implicați în „organizarea” acestor manifestații, au fost arestați chiar în acea noapte. Condamnările lor, pentru unele întrupări statului și a ordinii sociale”, fuseseră 200, cu ajuns la maximum 5 ani — cărora li s-a adăugat în forță

COMPENDIU CRONIC

■ 1956

■ 6 OCTOMBRIE

La ceremonia solemnă de reinhumare a lui Rojk Lăzăreni se află pe străzile București.

■ 14 OCTOMBRIE

Nagy Imre este reprimit în partid.

■ 15 OCTOMBRIE

Sub conducerea lui Gerö și Kodár o delegație de nominalitate pleacă la Belgrad, pentru a purta convorbiri.

■ 16 OCTOMBRIE

Adunarea studenților la Seghedin, unde se hotărășă nouă uniune a studenților (MEFESz), continuând adesea întreaga luce.

■ 22 OCTOMBRIE

Mitingul studenților de la Institutul Politehnic din teatră oferă la MEFESz. Studenții își enunță revendicările în 16 puncte, cerind retrogradarea trupelor sovietice democratizarea vieții politice și formarea unui nou guvern.

■ 24 OCTOMBRIE

Demonstrația studenților de la București cere că revine și revenirea lui Nagy Imre în anghera lui puterii, secretar — fîne o cuvântare la radio, în care îl înfrângă străni, numindu-i dușmani ai poporului. Nagy Imre se retrage în balconul Parlamentului. Este sărbătorit de studenți și tineret.

■ 25 OCTOMBRIE

Demonstrații fraternaliză cu trupele sovietice ; înțială este învecinată într-o boală de singe la Parlament, vine prim-secretar în locul lui Gerö, Nagy și Kodár. Manifestații și confruntările armate se extind pe teritoriul ţării. La București sosesc Suslov și Mikolaj.

■ 26 OCTOMBRIE

La radio se anunță numirea lui Nagy Imre ca prim-ministrul în postul de prim-secretar. Se decretează la București se dau lupte de stradă impotriva tanărilor. Manifestații și confruntările armate se extind pe teritoriul ţării. La București sosesc Suslov și Mikolaj.

■ 27 OCTOMBRIE

Sub conducerea lui Nagy Imre se formează un nou guvern inclusiv și miniștri naționaliști.

■ 28 OCTOMBRIE

Governu ordonă închiderea ostilităților. Nagy Imre cere trupele sovietice să desfășoare Securitatea.

■ 29 OCTOMBRIE

Trupele sovietice încep să se retragă de pe teritoriul ţării. Luptele de stradă continuă la casarma Kiliș. (Dupa ce, în iulie, Nasser naționalizează Canalul Suez, Egiptul, ocupind teritoriul Gaza și peninsula Sinai. Atenție îndreptă spre Orientul Apropiat).

fi identifică acum în diferite partide; eu afirmam, atunci, că nu își au locul scolo, la reînhumare, cel care nu se schimbă pînă la acela dată, PMSU-ul nu se schimbă... În legătură cu Nagy Imre — eram într-o poziție foarte delicată, întrucât trebuia să explic împedire multimea ce cauț eu acolo, eu, care mi-am asumat un program de tipul democraticei occidentale — ce cauț eu la reînhumarea unui foșt comunista. Am răspuns astfel: trebuie să ne assumăm această ambivalență din două motive: 1) pentru că se cuvine să o recunoastem; Nagy Imre a fost capabil de transformare, a renunțat la vechile tabuuri — obedieneță față de URSS, domnia omniprezentă și exclusivă a partidului comunist. E o atitudine care nu îndeplinește să-l respectăm chiar dacă a fost comunista; al doilea motiv: să-să mențin principiile de mai sus, având aprijuinul poporului, chiar și neesafo.

Rep.: După opinia ta, dacă printr-un miracol Nagy ar fi rămas în viață, cum să raporte un om politic cu opiniile lui, la lumea de azi?

O.V.: Ca Dubcek.

Rep.: Deci, să se conformeze noilor conditii?

O.V.: E greu de imaginat, nu nu 1-am cunoscut personal pe Nagy. Ceea ce se poate observa este că acel politician — firește, de un mai mic calibru — care nu mai rămas în arena — nu se poate acomoda cu „occidentalizarea” sună la dînsii altminteri decât în gura celor veniti din opozitie. Cu alte cuvinte, sănătatea hibriză, ca Dubcek.

Rep.: Imre Nagy credea probabil într-o iluzie: că dacă rugări nu intervin și se pot păce alegeri libere, Partidul Comunist va răma în putere.

O.V.: Da, era o mare eroare. Cred că dacă în 1956 să ar ajunge la alegeri libere, partidul comunista — ori urmărișul său — ar fi împărțit soarta P.S.U. de acum, care a obținut sub zece procente.

Rep.: În schimb Imre Nagy, personal, nel care a preluat cîrma aceliei revoluții, să ar fi bucurat de încreșterea poporului? Probabil că partidul său ar fi avut destinația P.S.U., în timp ce el personal ar fi fost nes totuș președinte al republicii ori al parlamentului.

O.V.: Cred că sistem de acord.

TAMAS GASPAR MIKLOS — din conducerea SzDSZ.

Rep.: Am avut, mai devreme, o întrevedere cu Dr. László Sándor, vicepreședinte al MDF, care spore forcitorie mea, m-a lăudat că amunile declarări mărciate de mine și de alții drept lejeri naționaliste, antisemita, sănătatea niste greșeli de interpretare, dacă nu sunt răstămăciri. Care e opinia ta?

T.G.M.: Mă bucură foarte mult dacă dr. László ar avea dreptate.

Rep.: Constat prezența în Ungaria, a unei atmosfere de criză. Ar putea interveni o dimisie a guvernului și o preluare a puterii de către o coală SzDSZ-FIDESZ?

T.G.M.: Să prenză: în Ungaria nu se constată o alianță de criză. În Ungaria domnește criza de-a dreptul. Cetă-

tenii sesizează just profunda criză politică. A moștenit și criza economică, care s-a agravat — să adăugăm și acest aspect la cele negative, întrucât ele se astocă că cei aleși, guvernul — să facă ceva pentru a o stăvili. Criza politică e o problemă ceva mai complexă, întrucât oamenii sunt dispuși să credă că ceea ce se potrece la noi e o devenire democratică. Dimpotrivă, continutul pe care-l oferă coaliția la putere, încercând să îl măuzeze în tiparele date, nu e niciunul o politică modernă, de tip occidental. Capii MDF-ului susțin să se tare că partidul lor corespunde tipului de partid conservator din Occident. Este o mare greșeală, întrucât în parlamentele occidentale nu înținim un asemenea partid populist, autoritarist: MDF-ul este o formație tipică pentru Europa de Răsărit, care, pe de o parte, nu este unitară, pe de altă, se caracterizează printr-un conglomerat compus din autoritarism, etatism, centralism, răsăritul, precum și printre o puternică tonalitate naționalistă.

Rep.: Acestea sunt de declarări extreme, care îi au apartinut în trecutul apropiat lui Csurka, la care din păcate se rălaiază mai nou și Csoöri sănătatea, după opinia ta, pentru sindirea celor din conduceră. Forumul: ori ele sănătate doar din motive strategico-electorale?

T.G.M.: Cred că această departajare nu e relevantă atunci când sprijinem conducedă politica a unui partid. Situația unuia din capii MDF-ului se delimitizează de un astfel de ton, de o astfel de concepție; dar, dacă sănătate răspunderea de a nu se opune public, de a nu protesta la publicarea unor asemenea declarării nu mă mai poate interesa care este convingerea lui intimă. Evident, am și eu unele idei, opinii, care nu sunt similară cu cele ale celorlalți conducedători ai SzDSZ: dar, dacă le afirm, și răspunsul îmi vine prompt din partea colegilor mei. (Au și fost asemenea duclerii verbale și nu să prăbusiști tavani) Peste noii, MDF-ul nu a mijlocit asemenea dispute interne, deci, este evident că doresc să stîrnescă o dispută ideologică în cîmpul întregii nații; ne vom luta la întrecere, cine se dovedește a fi mai bun maghiar, în loc să ne ocupăm de rezolvarea crizei economice, de problema somajului, de traectoriile noile ale politicii interne ori externe. Ne ușlăm, și noi, suficiențe de buni creștini ori maghiari, dar nu dorim să ne măsurăm aceste însușiri în lungi dezbateri în parlament — n-avem timp. Întelegem să fim buni maghiari dorind să ajutăm țara să iasă din restrînte. Trebuie să adăugăm foarte bucuros vazind că promulgarea națională de acest lucru nu are ascultare și căutare. E o dovadă a maturității, a europeanării Ungariei. Țara are un public politic matur, de nivel european și un guvern înmatur, non-european.

Rep.: E o declaratie pretioasă pentru noi, întrucât și pe noi ne neliniștesc unele afirmații — că să-mă exprim eufemistic — user nelipit al domnilor Antall, János Ács...

T.G.M.: Clamările nu sunt doveză de patriotism. Firește, și pe noi ne indreptăză multe din cele ce se petrec în România. Dacă guvernul ungar ar putea face ceva pentru remedierea situației de lucruri pe care le depinde, ar fi cu totul altceva. Dar, a aduce, prin declarăriile făcute, într-o situație delicată minoritată maghiară din România, nu e un act patriotic, ci un act propagandistic meschin. Bineînțelea astăzi înseamnă că scriitorii — membri ai MDF — nu sunt liberi să-si exprime temerile: în cazul de fată însă, este vorba despre membri ai guvernului și opicia se schimbă. Numeroase sunt situații în care SzDSZ și FIDESZ au fost nevoiți să remedieze ceea ce stricase, năruiește guvernul. Ulterior, am primit multumiri, ne-au fost recunoscători, dar era de preferat o meditație mai lăudă, anterioră adoptării acestor măsuri.

Rep.: De citi ani ai plecat din România?

T.G.M.: De 12 ani.

Rep.: Crezi în posibilitatea unor transformări de esență? Nu mă refer doar la situația minoritatii maghiare, care, de altfel, nu și poate să o rezolve decât într-o Românie ne-democratică.

T.G.M.: F.S.N.-ul a elogiat în alegeri — e o realitate indiscutabilă — oricea supozită și reprosuri ar exista cu privire la desfășurarea alegerilor. Consider că există un element nou, dădător de speranță: Frontul nu mai dispune de un ton unic, omogen. Există oameni dinăuntru, care ar fi dispusi să pună alte accente. Nu am suficiente informații pentru a putea identifica aceste cercuri, pentru a detecta anumite linii de forță.

Rep.: Ciudat e că nici noi, la București îndin, nu le putem detecta... Au zis și noi anume voici, dar nu descoperim că le sunt direcțile... Din păcate, sănătatea preponderență conflictelor, rivalitățile personale: e binecunoscută, spre exemplu, rivalitatea dintre Iliescu și Roman, dar noi nu avem habar care dintre dînsii corespondă o linie mai progresistă, mai democratică și.m.d.

T.G.M.: Într-o asemenea organizație-mamă (care a repurtat o copiește-victorie) este firesc să se producă diferențe personale de opinii: îndărătuilă a-geștor opiniilor se află, probabil, funcție de vedere demne de atenție. Trebuie să fie păstrate, cultivate anumite relații cu Frontul. Ma tem că intelectualitatea română își însoțește forțele în proteste împotriva acțiunilor și textelor inaceptabile proveniente din partea Frontului. Protestul este o conduită sterilă. Nu pot decât să apreciez neconcenționata apeluri care apar în „România Liberă” sau în „22”, dar mă tem că publicul clitor își va face, în un moment dat, lehamite. Cred că sunt într-o oameni hotărăti angajați în spiritul democraticei — subtiliză, sub aspect politic, nu sentimental-moral-spiritual —, apoi ei însuși să se prezinte pe scenă pentru viitor. Intelectualitatea română nu a dat cură acuzații îndatoririi în răgușul dintre revoluție și alegeri. Din acest motiv îl consider să fi vinovat și pe vechii mei

prieteni bucureșteni — care s-au grupat mai cu seamă în jurul GDS-ului —, fiind, egor, și ugor a da soluții „după război”, dar ar fi trebuit să detecteze forțele viante mai sus.

Rep.: Acuma are loc o abordare mai atenționată, o deschidere spre muncitorii, spre studentime.

T.G.M.: Cred că e un demers îmdăbit. Avind experiența organizărilor unui partid, afirm că numai astfel se poate lucra...

Rep.: Din cîte cunosc, ei nu doresc în temeierea unui partid.

T.G.M.: Nu are rost să organizezi altceva în cadrul democratiei. Protestele, întrunirile, simpozioanele, sint, totale, stereotipate — e nevoie de un partid, avind în vedere plămădirile unui sistem democratic-parlamentar, constituit prin voiață liberă a electoratului. Se cuvine să consemnăm: există premise pentru un astfel de sistem, în România —, dacă nu într-ună dictatură militară. Cei care gindesc în sistem democratic nu pot face altceva decât să se pregătească pentru un regim parlamentar. Își se cere să creeze un organism politic, unul singur, puternic, și nu multe, slabe și mărunte. Propun deci, tuturor — în măsură în care mi se dă ascultare — să lase la o parte temerile și sensibilitățile în legătură cu înțemeierea unui partid. Subsemnatul, cu toate că sunt filozof, că m-am ocupat pînă în prezent de diverse abstracții — nu m-am ferit să-mi sufice minciile, să trăie la treabă. De 18 luni în discursuri, în crize și în comune, organizări diferențiale, redactez texte pentru afise etc. — și nu să fac toate acestea, dacă n-are sprijin de o organizație, dacă n-are sprijin că se poate demura o miscare viitoare. Ma tem că intelectualitatea română își însoțește forțele în proteste împotriva acțiunilor și textelor inaceptabile proveniente din partea Frontului. Protestul este o conduită sterilă. Nu pot decât să apreciez neconcenționata apeluri care apar în „România Liberă” sau în „22”, dar mă tem că publicul clitor își va face, în un moment dat, lehamite. Cred că sunt într-o oameni hotărăti angajați în spiritul democraticei — subtiliză, sub aspect politic, nu sentimental-moral-spiritual —, apoi ei însuși să se prezinte pe scenă pentru viitor. Intelectualitatea română nu a dat cură acuzații îndatoririi în răgușul dintre revoluție și alegeri. Din acest motiv îl consider să fi vinovat și pe vechii mei

• Reamintim: on. B.P. redactor la publicația „Fratul Povor” — București, că și într-o interviu să se anunță că se constituie un nou front: „Frontul Național”.

Clădirea Radiodifuziunii, devenită Radiodifuziunea Liberă Budapesta, după luptă

exemplu de înțăjitorare. Alii vrea să vă reamintim unul?

• M.R.: Nu mi se pare important să evoci ajutorul uman în cîmpie cind viața este în primejdje. Este suficient să sună că eu nu am mai și în viață fără ajutorul și încurajările tinerilor social-democrați: Alexandru Dobrescu, Lobanovaici, Cojocaru și a mînaunatului muncitor Vasile Grosu. În aceste trăiri de multe de cîteva, majoritatea oamenilor este capabilă de eroizme de neînchipuit. Eroizmul început, discret și hotărît care, firește, trece neobservat, este, categoric, extrem de impresionant. Ma gîndesc la colegul și bunul meu prieten Vasile Zvanciu. După arestarea mea a fost chemat de procuror — un apărător acuzației și l-a folosit droguri. Recunoște că obosi și vechi. Vasile a refuzat să semneze înțâmpină. În schimb, a acceptat să-l fie mort. Drept că a fost dat afară din facultate. În fiecare an dădea admiteră la altă facultate, în alt centru universitar. Peste un an-două era extințională. Finalmente și-a mutat înțelesul studiile în filozofie, la Cluj. La

repartiție, a fost invitat să discute cu seful cîșcărelor. I-a făcut un punctaj al culpei sale și al esecurilor ce l-au urmat. I-a arătat că îi acordă credit și că nu a fost înselat în așteptări și i-a urat succes. Un om minunat. Astăzi, Vasile Zvanciu încreză în cîșcărelor: este lecto de filozofie.

• Rep.: Domnule profesor, as vrea să vă mulțumească pentru amplul interviu acordat și să vă rog să încheiați printr-o caracterizare succintă a momentului 1956 și a implicatiilor politice ale acestuia.

• M.R.: Această demonstrație a însemnat un punct de virf al efortului românilor de a dobosi tirania comunistă.

A fost pregătită și de starea de alertă provocată de contactul cu tinerul liber, cu orilejul Festivalului Mondial al Tineretului de la București.

A fost singura miscare organizată și de amploare, în tonul de explozii protestătoră de prețulăndeni, dobândind un caracter de masă nemai întîlnit anterior în România.

Interviu realizat de ALEXANDRU D. TODERICIU

■ Pușcările au fost umplute cu emisari ai unei posibile revoluții

Au actionat individual studenții de la Politehnica, tehnicieni, lucrători, ingineri, profesori, pensionari, extrem de mulți săteni, militari, fie ofițeri, fie soldați, preoți. Pușcările au fost umplute cu emisari ai unei posibile revoluții, provenind din toate profesiile. Valul arestărilor era egal cu cel din 1947-1948, cind nouă regim se străduise să îlcobdească ocoitura

■ Solidaritate umană

• Rep.: În invins studentimea în 1956?

• M.R.: Miscarea studențească din 1956, prezentă în capitală, la Timișoara, Cluj și Iași — regret că nu cunosc nimic despre ultimele trei centre numite, a fost un preludiu al Revoluției din decembrie 1989. Miscarea din '56 a fost înăbușită. Cei sacrificați atunci, azvărili în temniță cu pedeșe oscilând între sase luni și cîteva luni de condamnare la moarte — Marcel Petrisor și Demostenie Andronescu, inginerul Mihai Grama, toți revenind în ancheta după alte condamnări ale Tribunalului Militar — nu au fost înăbușiti. Am trăit o uluitoare întîlnire în lagările de muncă de la Dunăre cu un anumol grup de elevi ai Liceului Matei Basarab din Capitală, care, auzind despre arestările studenților, ce auvor să cunoscă vreuna dintre victime, au hotărât să purcească la eliberarea lor. Este un cas excepțional de solidaritate umană.

• Rep.: Deosebiti ai pomeni de solidaritatea umană într-unul cîmpului că lăua și înțemnităre în comun aferă multe

DOCUMENT

Cu ochelari negri, la 17 ani...

— Interviu cu regizoarea EUGENIA IONESCU —

• **SORIN FAUR :** Cind v-am solicitat acest interviu, stimă doamna Eugenia Ionescu, atât accepțat doar pentru că este legat de evenimentele din 1956, despre care nu se prea vorbește...

• • **EUGENIA IONESCU :** ...Să părtăcăci că a fost o cauză dreaptă. Asadar, noiembrie '56, 5 noiembrie. Erăm studenți la Institutul de Teatru, aveam 17 ani și jumătate. Unul dintre colegi mă anunțase că după-amiază, la ora patru, studenții urmăru să se întâlnescă în fața clădirii Universității, în aceeași Piață, reședință a lui Rusil intrără cu lancerurile în Ungaria, iar scopul nostru era să protejăm cerind ca trupele Moscovite să părăsească teritoriul ocupat. Însă nu eram doar alții. Erăm, la rindul nostru, ocupati, stiam că de importanță și gravă era o asemenea stare de lucruri.

■ Politica o învățăm din fapte concrete

• **S. F. :** În ce măsură erați informați atunci despre politica internațională, despre să sicem, iluzia procesului de destalinizare de după Conferința de la Geneva din '57?

• • **E. I. :** Erăm destul de tinări, pri-copream politică, mai ales, din fapte concrete. Tatăl meu și inginer, lucra atunci la „Sovrom-construcții”. Nu cunoșteau sefii lui nu se pricepea la nimic, ajungea că ești rus. Grui din silozurile construite de tata era pentru ruși. E adevarat, nu ne sugrumeau nimici pe atunci, cu cozi prea mari la pilore, însă principiul în virtutea căruia plăteam doritor pe care nu loiau aveam era revoltător. Singura limbă străină pe care o învățăm, din clasele primare pînă în facultate, era rusa, ca să nu mai vorbesc de lectile de marxism. Eu, cu timpul, am înțeles că hiba mare genelor de la faptul că, dacă nă se cerea un deget, nu grăbeam, înainte de a nă se apucă mina întreagă, să o oferim în infregime. Nu stiu că cereau ruse, său că nă dădeam enorm, și prea nu se impotrivesc nimici. Informația mea politică, fără să fie prea bogată, era, cred, esențială. Ajungea că simțeam acut aceeași principiul ale ocupantului în ceea ce învățăm. Studiam regia. Nu auzisem de Meyerhold, de nici o altă școală în afară de Stanislavski, și acesta deformat. Pe Blaga și elteam cu evlavie din cărți care circulau clandestin, iar Eminescu era eventual la fel de talentat ca A. Tonca. Ne-a minuit în Piața Universității o stare care se clădise în noi picături cu picătură. Deci, nu era numai problema Ungariei, era și problema noastră. Si încă ceva, care ține de felul meu de-a fi: subîntegrelindu-se că este vorba de un protest, am acceptat să mădieră chiar înainte de a să precice urma să suntem și să cerem.

• **S. F. :** Ce se întămplă în Piața Universității?

• • **E. I. :** Mă așteptam să găsească mult mai mulți. Sosul a fost să văd doar cîteva grupuri războie. Venisem singură. Am înconjurat clădirea Universității, am întinduit cîteva colegi din institut. Unul dințe ei mi-a arătat pe Edgar Quinei ca-

mioanele pline cu soldați înarmati. N-am putut să cred. Lumenii se cam împărtășeau, noi eram însă hotărîti să nu cedăm. Ne-am întinuit acasă la unul dintre băieți și am scris niște manifeste. Copilărciose, foloseam mânușă, să nu lăsăm amprentă, planșău să intrăm în facultate pe o ușă neșteșă, pentru a le putea împărtășa.

■ In primul rînd, ceream rușilor să iasă din Ungaria

• **S. F. :** Ce conțineau manifestele, ea cereau?

• • **E. I. :** În primul rînd, ceream rușilor să iasă din Ungaria, ceream să ne mincăm singuri pușne, fără să dormăm să facem carte, să nu politică marxist-leniștă în școală, să ne renunță la intelectua-

lă și să se întărească în păr.

• **S. F. :** A urmat arestările...

• • **E. I. :** Chiar în aceeași seară. Am ajuns sănătă deținut de tîrziu, pe la 11. Fără să dezvalu nimănui nimic, m-am așezat la pupitru și, ca de obicei, m-am apucat să scriu compunerea pentru a doua zi a sorei mele — mai talentată la matematică decât la română. O compunere despre Harap Alb. În ziua aceea dezbucium trecusem, ca eroul basmului, destule vîlani ce ar fi putut să mă piardă, însă binelze trebuia să răzbucă. Harap Alb — visul meu de izbăvire... Astăzi scriu cînd să înconjură casa. Imobilul avea trei intrări. La fiecare dintre ele se poartă să fie doar. Pentru un copil de 17 ani, veniseră 8. În două Voile negre. Mindria cu care am recunoscut imediat că eu sănătă căută să-i săpte cu toată poliție.

• **S. F. :** Cum a decis ancheta? Cît a durat?

• • **E. I. :** Procesul a fost în aprilie '57. Prima sedință de anchetă, cea din seara astăzi, a durat pînă dimineață la cinci. S-a petrecut poate un miracol atuncii. N-am spus niciodată despre mine că aș fi în stare de judecății absolute, nu mă sprînjineam nici pe experiența unei viațe mature, nici pe fires mea. Sunt sigură, absolut sigură, că am avut ajutor. Paza Inaltă, Presunilor de a semna declarații ce nu îmi aparținău le răspundem cu o limpedețe de care mă minunam singură. Reacțiile nu apartineau felului meu de-a fi; se instalașe în mine ceva puternic, păzindu-mă.

• **S. F. :** V-a băiat?

• • **E. I. :** Să aici e un capitol foarte ciudat. După prima anchetă a urmat perchezitia corporală. S-au adunat numai gardieni, Bărbăti. Vreo zece, într-o cămară neîncăpătoare. Natural, perchezitia trebuia făcută de gardie, dar ce importanță avea legătura? Se pregăteau cu rînjetul pe buze să adsite la dezbrăcarea mea. Când am ridicat rochia, cu o singulară mișcare, cu curățenia unui trup ce nu știe nimică și ordinăriă vietii, și-a întămplat că toată batjocura din ochii lor s-a topit. Din ce, Domne, din ce?... Am

șăpațat, cu toate că erau perniți pe mîzăvîță. Nu vreau să vorbesc despre mine. Întîlnirea cu ceilalți la proces, unde unul dintre colegi avea smocuri de păr smulșă, iar altul ajunsese epileptic, m-a convins că suferința mea fusese cu mult mai blindă.

■ Sobolanii se incurcau în părul definuitorilor

• **S. F. :** Ati fost condamnată la un an și trei luni. Care erau cazuile de acuzare? Vorbiți-ne despre Jilava. Cum i-ați rezistat?

• • **E. I. :** Povara pe care ne-o punea în circă era extrem de grea — activitate contrarevoluționară, manifeste cu caracter anticomunist. Trebuie să mărturisesc că părinții noștri le arseseră, însă nă a căntă, Jilava era și esse, pur și simplu, crincenă. Acum, colo care sunt inchisi acolo, dar nu în celulele unde frigul era brutal, nu în celulele unde curgea apa pe perete și din cloștele cărora ieșeau sobolani — o detinută era să moară de spaimă, trezindu-se cu umil încurcat în păr... ei bine, cel care nu crește acesea „condiții” se plingă de tratamentul din spitalul închisorii, pe care noi nu l-am văzut niciodată. Sigur, nici un om nă arevoie să îndure aşa ceva, dar nici să nu recunoști că așa ti-ai tinut multi dințe fără să te mai buni și se pare prea mult. Cum am rezistat?... Toată forța mea se aduna să rezist, să nu cedeze. Erau înțără, incercam să fac ceva pentru celelalte, mulțe mai în vîrstă, mulțe foarte bolnave. Durerea lor era sfîșietoare, lăsaseră acasă copii; la apusul soarelor, totul devenea înfricoșător. La apusul soarelui începeau să plîngă; trebuia nu să te pe mine, cit pe ele să le întărești.

■ Scopul era decimarea intelectualilor

• **S. F. :** După eliberare v-ați întors pe bâncile facultății?

• • **E. I. :** Nu, nă fost posibil imediat. Am absolvit Institutul după mai bine de zece ani. După Jilava mă obligă să muncesc pe sancti, muncitor neacalificat. Atunci am pricinut că ei nă se multumesc cu putin, ci distrug în adințime. Trebuie să se știe că în anii aceia, nu doar la București, ci și la Timișoara, Cluj, Iași au fost urși astfel milii de tineri. Nu cu gloanțe, ci li s-a frânt drumul spre desăvârșirea intelectuală. Intelectualitatea trebuia cășpită. Ar fi vrut să murim pe sancti, și mulți au murit, sau, pur și simplu, au rămas acolo pe mai departe. Viața te poate covîrșit. Politica de exterminare a intelectualilor trebuie, cu totii, să o recunoască. Nu stiu careva funcția lui Ion Iliescu de atunci, sănătă și-a urmat o carieră săpătă și a înțără.

Cu toate că am rezistat cîteva spectacole importante, nă am niciodată un interviu. Dacă accept acum, o fată făină este neapărată nevoie de adevară. În '57 nu știa aproape nimici de noi. Doar părinții noștri și preoții de la bisericile unde mergeau să se roage. În aceeași

plată a Universității, după revoluție, am înțeles că nici acum oamenii nu știu că de mare a fost preul plătit pentru a putea trăi refuzind inconveniența. Cred că povîrnea spre sau a minorilor nu le aparține. El trebuie să înțeleagă că intelectuali care milităzează pentru respectarea drepturilor omului apără toată societatea, deci ei, la rîndul lor, ar trebui să ne apele, în loc să ne vineze în stradă. Cred că este important să afle că în lucrări editate de un centru internațional de cercetări în domeniul teatrului serie negru pe alb că un actor ce are într-o zi o repetiție și un spectacol consumă mai multă energie decât un miner într-un său; salariai actorului este însă de trei ori mai mic. Prin aduvar se anulează cauzele dezbinării.

■ Din detinut politic devenisem unul de drept comun

• **S. F. :** Că a cintărit dosarul dumneavoastră politic mai tîrziu?

• • **E. I. :** Am să răspund referindu-mă la răscăldile oamenilor de lină tîine.ector al Institutului de Teatru la data reînșterrii mărești era eminentul profesor Loghin, care s-a zbatut enorm că să pot continua să învăță. Găsesc că dincolo de talent, am sămîntă de cărtură. Am terminat sefă de promovie în '59. După ce locul domnului Loghin a fost luat de alti, nu de aceeași calitate morală, promovarea de la asistent la lector înlătu era respinsă de securitatea Centrală Universitară cu o direcție demnă de o cauză mai înaltă. Mai tîrziu, un examen deosebit de reușit al unei clase cu care lucrasem singură cu rezultate de care eram minîndă și eu, și studentii, a stirnit învidie. Ură. Să, după mai bine de 30 de ani, mi-să reamintesc de dosarul acela. Mi-am demisit, mi-a fost respinsă însă pentru că avea un temei politic și nu se mai putea recunoaște o asemenea poziție. În locul compromiterii oficiale, s-a dezclarat calomia. Dîntr-un bun profesor de regie devenisem buniciu, usor-usor nu mai eram nici buniciu, din detinut politic devenisem unul de drept comun.

• **S. F. :** Sintetă membră a A.F.D.P., o asociație ce depune mărturie despre rezistența anticomunistă românească. Mai există destui dintre cei implicați în evenimentele lui '56. Care au fost propozițiile ciști au fost arestați atunci?

• • **E. I. :** '56 nă a fost doar un incident. Ori de cîte ori înțără, cu 16, 18, 20 de ani de temniță, mă cutremură ideea trecerii sub făcore a suferințelor lor. Este astăzi o politică bine tîndută. De ce să se știe că a existat impotrivire?

• **S. F. :** Poate din teama de a nu se ațesta greutatea pseudo-opozitiei care legitimează, ram palid, puțere...

• • **E. I. :** Probabil. Nu este ușor să știi că arestați au fost. Miserarea a cuprins toate centrele studențești. Organizatorii de la București făcescă arestații înainte de 5 nov. Printre ei — Ivasiuc. El e cel cunoscut. Dar mulți, cu aceeași deosebire ca Ivasiuc, au și făcut. Nă scăpat. Paul Goma, Florin-Horia Popescu, domnul Dîncă — directorul „Vîtorul-Jui” —, Dan Rusieckl și încă mulți alții. Mă bucur că nu toti au pierdut energia să reînceapă o viață fără compromisuri. N-am voie să uit pe nici unul dintre ei rămas pe drum și consider că în minune pe fiecare om care a mai apucat să îndeplinească în mină. Să depună mărturie.

Interviu realizat de
SORIN FAUR

DOCUMENT

Ceea ce trebuie să ne unească

— Interviu cu dl. NAGY BENEDEK — deputat U.D.M.R. —

• Ce-a însemnat momentul '56 pentru dumneavoastră?

• • Am 53 de ani, sunt profesor de istorie. Anii tineretii mi-i am petrecut în închisorile din Gherla, Dumbrăvia, Balta Brăilei etc. Am fost unul dintre liderii Asociației studențești, în 1956, la Universitatea „Bolyai” din Cluj. Ne repugna sistemul sovietic universitar. Ceream autonomia universitară, pe care nu cerut-o bucurestenii și timișoreni după decembrie 1989. Asemănarea dintre revendicările noastre din 1956 și ce a avut loc după 23 decembrie mă face să cred că drumul nostru comun către Europa, un drum între deschiș de către tineret, este același, aliniat și îndărătător de a se întări comunitatea europeană.

• A existat o solidaritate spontană cu poporul ungăr?

• • Da, pe noi ne-a revoltat că misericordia unui popor, poporul ungăr, a fost înăbușită cu puterea tancurilor. Nici un popor, indiferent de nație, nu poate fi înfruntă cu puterea tancurilor. Astăzi a fost dovrăza noastră. Aici ne-am dat seama de forța noastră comună. Dacă tancurile românești au răpus revola tineretului maghiar în 1956, același pericol l-am simțit și noi în 1968.

• Dacă am înțeles bine, la Cluj protestul studențesc a fost mai încheiat? În ce a constat el?

• • Noi am elaborat în ultimele săptămâni ale lunii octombrie 1956 un program al asociației studențești care semina cu revendicările studenților din Ungaria. Acestea însă nu au reușit să se întărească, iar altul a ajunsese epileptic, m-a convins că suferința mea fusese cu mult mai blindă.

• Cum au receptat elvețienii, minoritatea maghiară, ceea ce s-a întărat la Budapesta în 1956?

• • În cele două universități, asociatiiile studențești alese pe cale democratică

tră întreaga studentime. Tot așa cum studenții din Timișoara, lotul Baghiu, Stanca și alții care au suferit împreună cu noi precondiții aproape același revendicări; asemenea, lotul de la belle-arte din Cluj (Irnovan și Balázsi), care au fost primii arestați din România la 24 octombrie 1956.

• Stiu că în penitențiarele comuniste și au suferit și buni prieteni români...

• Eu am stat, din martie '57, o sănătă în mai '59 la Gherla cu Alexandru Ivashuc, cu care m-am lăsat prieten de suflet. Apoi am fost seos la muncă cu orimul lot în Delta Dunării, în Insula Mare a Drăilei. Avenim 47 kg și muncem din greu pînă în tînăr. În noiembrie 1961 au expirat cei 5 ani la care am fost condamnat și am fost eliberat. Ivashuc, căruia l-am cîntat totușt românești, atât în românește, cit și în traducere, și s-a făcut altceva decât a descrie prin ce a trecut în puscările securității. A tras și învățămintele posibile din acel anii grei. Alexandru Ivashuc, un mare sănătător și intelectual, suntem mereu că locul nostru comun va fi într-o Europă în care fiecare să păstreze integritatea și identitatea națională. Am învățat enorm de multe de la acest mare om și scriitor, care a fost marișmureșeanul Alexandru Ivashuc. Am învățat foarte mult unul la altul.

• Stiu că toti că ai de partea maghiară, cit și de cea română, său să facă unele excese care să altereze întrucătiva relație bilaterala. Care este poziția dv?

• Cu mare mîndire privesc tonul unei anumite presă. Dacă acesta ar influența opinia largă ar fi o tragedie. Spec că extremitățile să nu izbindească. Mă bucur pe speranță că instinctul sănătos al poporului român va marginaliza și va învinge aceste fenomene; altminteri ne poarte o mare tragedie.

Anumite manifestări de acest gen apar și în Unguria, însă le consider nesemnificative. Eu cred că marii majoritate și poporul român doresc o prietenie sinceră cu poporul român. Se cu

CORINA SFÎSIIATA

Întrebări de pus... mirări fără răspuns

Interviu cu dl. PAOLO UNGARI —
profesor de drept constituțional la Roma

Domnul Paolo Ungari, președintele Comitetului Drepturilor Omului de pe lîngă Președinția Consiliului de Miniștri a făcut parte din delegația Italiei — fiind și membru al Comitetului Helsinki — la întâlnirea de la Copenhaga (iunie a.c.) consacrată problematicii drepturilor omului. Interviu pe care-l publicăm ne-a fost acordat în timpul ultimului voiaj în România, efectuat în scopul informării asupra evenimentelor din 13-15 iunie.

STELIAN TANASE : La ce concluzii ati ajuns în legătură cu respectarea drepturilor omului în România?

PAOLO UNGARI : As diferențiat întrebarea dv. în cele două lăzuri pe care le implică Statul și perspectivele drepturilor omului, pe de o parte, respectiv, ancheta parlamentară asupra evenimentelor din 13-15 iunie și ancheta asupra evenimentelor de la Tîrgu Mureș, care nu s-a infăptuit încă, pe de altă parte. Privind global problema socială în România sfîrșită să de cuprindere în privința drepturilor omului este desul de limitată-comparativ cu luna mai. În acea perioadă nu existau încă oameni înciși pentru opinilelor politice, existau chiar oameni care făceau greva foamei. M-am intîlnit și cu persoane particulare sau rude ale celor înciși și am constatat din nou că în ceea ce privește molestarea și retinerea unor persoane în luna iunie aceasta s-a realizat de către mineri care î-ai remis pe acestia ulterior poliției. În acest context există cel puțin trei sau patru puncte luminioase care permit o concluzionare: eliberarea lui Marian Munteanu și Nica Leon care s-a anunțat în acele zile. Prefectul, care este președintele comisiei de anchetă, mi-a declarat că mineri nu și-a pierdut postul în administrația Căilor Ferate din pricina că ar fi înlesnit puterii deplasării minerilor către București.

S.T. : Sătăci că s-au făcut liste cu participanți la marșul manifestației de la Universitate?

P.U. : Da, cunoște acest aspect. Din punct de vedere al unui cadru de răspundere, să incerc un refuz, constând că decizia mea permite încalcarea unor reguli tehnice, aceasta în virtutea profesionalismului și a cizajului civic. Atunci s-ar putea construi în România o concepție nouă care să înfrinze acțiunile minerilor, prin sanctionare, destituire sau demisie forțată a celui care î-ă conduce. În acest sens am fost asigurău că mineri dintr-un cel care (miner sau neminer) au participat la evenimentele din 13-15 iunie nu și-a pierdut postul.

S.T. : Dumneavoastră credeți asta?

P.U. : Am fost nevoie să accept informația furnizată; am fost autorizat să comunic această veste presei. În ceea ce privește regimul constitutional. În judecătorească dacă un prim-ministru face o declarație, îst asumă exclusiv răspunderea în această privință. Ministerul Afacerilor Externe a afirmat că va iniția cursuri speciale privitor la drepturile omului, vizând în special personalul de politie, procuratura, judecătorie, ceea ce este conform recomandărilor O.N.U. și necesar pentru schimbarea fondului culturii politice și juridice a celor care activează în mecanismul puterii. În perspectivă, decizia de a se prezenta la Consiliul European, de a adera la Convenția Europeană a Drepturilor Omului și la Curtea Europeană a Drepturilor Omului poate da un impuls pozitiv României în procesul democratizării. Această poate constitui o bază și o perspectivă chiar în elaborarea noii Constituții. Nemincercind să inventăm specificări în problema drepturilor omului vom putea propune un profil comun întregii Europe care inserează România în Comunitatea Europeană. Există puncte comune în istoria țărilor noastre (Italia și România), mosteniri constituționale preluate din Codul Civil al lui Napoleon și din legislația Revoluției franceze. Toate acestea constituie puncte de plecare în încercarea de integrare a României în Europa. Tendinție similară în acest sens au și Polonia, Ungaria, Ceho-Slovacia.

S.T. : Ați călătorit de mai multe ori în România. Situația aici este destul de înălță. Ați putea să ne oferiti, pe cît posibil, o sinteză a acestor schimbări?

P.U. : Consider că simplul fapt al existenței unui Parlament cu o poziție legală (chiar dacă modul în care el a fost ales este discutabil), este un progres în sine. Dacă alegerile ar fi fost mai bine pregătite și conduse corect, deznominalizat ar fi fost ușor: alegerea d-lui Iliescu. La fel și-n privința F.S.N. Dar dl. Iliescu și F.S.N.-ul ca partid ai majorității absolute au invins, de fapt, majoritatea relativă (semnatarii Proclamației de la Timișoara, partidele istorice, respectiv demonstranții din Piața Universității). Pentru dl.

Iliescu a fost o mare victorie și, aparen, o victorie națională. Dar pornind de la acest moment al alegerilor să incepă să se manifeste îndoilele mele. Dacă dl. Iliescu avea o majoritate parlamentară de partea sa, de ce să nu dezvăluie opiniei publice situațile delicate referitoare la procedeele și datele în care a fost doblecată Piața Universității, ca arestarea unor persoane care se află și în prezent în stare de detinere, din motive politice. Adevarul este că nici în clasa de fată nu se cunoște situația reală și deciziile luatoare de comisia de anchetă în legătură cu aceste evenimente. Nu a fost o chestiune de rutină a Poliției, ci o chestiune de Stat. Dl. Petre Roman însuși a afirmat că Piața Universității este un fenomen ilegal, dar că se face în ciuda acestei situații încercări de a se stabili un dialog.

S.T. : Să între timp a uitat de asta?

P.U. : Nu-ai putea spune. De altfel toti cei cu care am discutat mi l-au recomandat ca personajul cel mai luminat și mai deschiis schimbărilor. Cealaltă, în cele mai multe cazuri, s-au dovedit ineficienți sau puțin competenți. De ce un Guvern interimar nu-a putut tolera ca Parlamentul să se reunească la data stabilită, constituirea pentru mine un mare semn de întrebare. Aș putea spune că, poste, contestatarii manifestanți, în condiții în care protestaseră împotriva alegierilor din mai, nu erau demni de a constitui tema unei dezbateri în Parlament. Putem estimă că în cazul în care procurorul general ar fi cerut eliberarea Pieței Universității, ar fi fost de datoria puterii politice să aprecieze data la care ar fi urmat să fie transpusă. În fapt această intenție. Să cum Piața Universității constituia un interlocutor cu care Guvernul ar fi trebuit să comunice, în această privință România posedă o nouă „tradicie”, evident fortată. Prima chestiune de neînțeles este aceea că în locul suscitarii autorității Parlamentului, s-a recurs la puterea de decizie a Președintelui și a Guvernului. S-a luate această decizie fără să se aștepte reunirea Parlamentului și această sub autoritatea unui Guvern interimar a căruia datorie era de a nu crea precedente de acest tip în viața legală a instituțiilor în sens propriu. Cu atât mai mult cu cît era constient că avea în spate un complot terorist, o tentativă de a ataca instituțiile. Chiar în acest caz este evident că atentatul a fost condus prin mijloace derivate (cîteva cuje, topoare, sticle și plește). Or, nu poti lăsa puterea sau pericila integrității statului cu pietre, cuje și topoare. Oricum, dacă acest moment ar fi fost prevăzut, ar fi existat mai puține surpirze. Dacă inițiativile din Piața Universității erau o amenințare pentru stat, atunci ar fi trebuit să se adopte (în avans) un plan de evacuare, de deblockare a acestora. Surpriza a fost reală în după-amiază de 13 și în zilele următoare. Des radicalizat, extremizat de televiziune și de membri Guvernului și Parlamentului, fenomenul „Piața Universității” a rămas un fenomen de ordin politic și nu o amenințare pentru stat. Președintele Iliescu a afirmat că nu este necesar să se explice. Aceasta după ce fusese întrăbat timp îndelungat de prietenii mei, că de altfel de toți factorii de răspundere care au contracțat aparatul de stat. Nu putem concepe că Poliția, deschisă insurgenților, să pună la dispoziția acestora propriul ei sediu. Nu ne putem imagina că în momentul unui atac împotriva statului, Ministerul de Interni să dispară. El nu a dispărut numai fără de opinia publică, ci a dispărut ca persoană fizică, elicei anumite persoane din aparatul de stat care l-au căutat nu l-au putut găsi în nici un chip. Dacă în acest moment amenințarea era reală pentru stat să ar fi putut ascunde oriunde — dispozitivul completului fiind activizat — și situația ar fi fost similară celei care a determinat răsturnarea lui Ceausescu. Astă s-ar fi realizat prin parăzirea manifestanților în clădirea Televiziunii și preluarea postului de difuzare din cadrul acestela. Pe de altă parte am putea spune că Poliția nu era corespondență echipată, sau că era demoralizată, dar aceasta nu putea să duca pînă la a pune la dispoziția unor vandali sediul său. La Televiziune lucrurile s-au desfășurat altfel decât s-ar fi putut imagina în cazul unei intenții de răsturnare a situației. Revenind la Poliție: în sediul invadat existau 300 de polițiști care puteau calma multinea infuriată, nu cu mitraliere și cu pistoale, ci doar cu cîteva bombe lacrimogene. Aceasta chiar în condiții în care atacanții „nu aveau revolvere sau alte arme de foc, ci eventual arme albe sau

bile. În cele două cazuri este sigur că persoanele care s-au confruntat cu un atac al instituțiilor n-ar fi avut intenția să-i fi fost pregătită să se substituie acestora. Statul nu se poate fundamenta pe cădere sau pe trădare celor care îl servesc. Dacă cineva este lag sau trădează, am putea considera că a făcut-o din frică față de cel înarmați cu arme albe. Dar, în cazul politistului, el și-a ales meseria și o cunoaște. Există un lucru pe care nu mi-l pot explica după logica obișnuită, nu de jurist sau de specialist, ci după cea a omului de rînd. Am înțeles că este stare de spirit a minerilor încă de la prima lor venire în București (29 ianuarie). Starca era autentică, dar cei care au venit să facă ordine în iunie nu aveau minile negre de prafă carbuncelui, ci le aveau albe, cu toate că erau imbrăcati în mineri. Puteau fi trădători sau provocatori, tot ce-i posibil, dar mă întreb cum ar putea, chiar cel mai bun profesionist — odată ce minerii părăsește Valea Jiului la ora 8 seara și ajung la București la 4 dimineață — cum ar putea fi deci în măsură să se infiltreze printre oameni care se cunoște foarte bine între ei, care trăiesc împreună și sunt o comunitate, cum este, în cazul de fată, casă a minerilor. Dar să ai curajul, pînă în un punct, de a ieși indică unde să se deplaseze după un plan de ansamblu, care viață partidele de opozitie legal constituie, presa liberă și chiar lucruțele unor lideri politici este deja prins mult. Minerii nu au restabilit ordinea în Piață, unde manifestanții nu mai existau. Nu împotriva insurgenților au acționat, ci în principal împotriva opozitiei legale și împotriva cetățenilor care prin voynițe sau culorile pieilor erau suspectați. În orice caz, dacă a existat un complot sau complicății, acestea s-au exercitat în cadrul aparatului de stat. Dacă nu există persoane infiltrate printre mineri, care au preluat inițiativa fanților reprobabilă din 14 și 15 iunie, acestea trebuie să fie trase la răspundere, trebuie deconspirat acest complot. Am fost asigurat că toate acestea nu se vor mai repeta și că se vor lua măsuri de reorganizare prin care să nu mai fie nevoie să se recurgă la mineri. Este o eroare să li se creze minerilor impresa că amenințarea pe care ei o prezintă pentru opozitie trebuie să devină o tradiție.

S.T. : Sinteti de părere că totul a fost organizat?

P.U. : Cind președintele Republicii face apel la mulțini și determină o bună parte dintre ei să ia atitudine, cind unei majorități de peste 12 milioane de locuitori reprezintă de muncitorime î se spune că tara este în pericol și că trebuie să intervină, reacția acestora este perfect justificată. La acțiunile din 14-15 iunie au participat cel puțin 1.000 de mineri în București, dar erau cel puțin tot atâta mineri adunați în imprejurimile Bucureștiului, gata să intervină în cazul în care miscarea de opozitie ar fi luat amploare. Ceea ce seamănă cu un concept militar de planificare potrivit căruia există o armată din prima linie și o armată de rezervă. Dar de ce trebuie să sanctionăm acest comportament? Pentru că dacă lucrurile sunt lăsate așa, se va continua în cîndință colectivă a unei părți a populației că, acesta este metodă este utilă pentru naționalitate, în timp ce, de fapt, ea este incompatibilă cu ideile democratice. Printre cel care au aplaudat văzind măcelul de stradă nu fost și unii care au estimat că puterea este vulnerabilă și că ar trebui să se recurgă la o suplinire pe primă. Ordinea în România se bazează pe instituții legale sau pe mineri? Minerii nu au atacat pe insurgenți, nici pe studenți, ci instituții legale. Să intr-o democrație pluralistă, partidele, chiar de opozitie, să drepturi egale. După atac, singurele referințe despre situația reală erau următoare: minerii au fost organizați, ei aveau uniforme de lucru care constituiau un mijloc de recunoaștere, dar printre ei se aflau și persoane civile. Aspectul cel mai sinistru: însăși poliția legală comite fapte violente. Nu vorbesc de brutalitatea individuală, ci de faptul că, atunci cînd oamenii defilează într-o capitală sau într-un oraș mare cu bîte și topoare în mână (similar cu ceea ce fusese în Italia „camasile negre”, ori în Germania „camasile brune”) putem să ne imaginăm că toți europeni ar trebui să defileze pe străzile capitalelor înarmați și costumați. Aceasta conduce la o dublă crimă: incitarea bandei armate și intimidarea publică prin prezența terorii. De ce acest procedeu a slăbit autoritatea morală a președintelui Republicii care se bucurase de sufragiu național, de ce acest spectacol izolează România? Izolare a fost determinată de complicitatea unor organisme publice în încercarea de a se reveni în ordine prin mijloace legale, cu ajutorul instituțiilor de stat care au impresionat puternic populația. Nu se poate nici săcără imagina să autorizezi cetățenii să se întâlnescă în bandă, să meargă în cultare sau cultare oraș pentru a stabili ordinea. Prin urmare ordinea stabilită prin mijloace legale trebuie să lovescă puternice pe toți vinovații de pasivitate, lagășate sau complicitate. Este o nuantă extrem de subtilă. Avind în vedere faptul că o Constituție nu amestecă într-un conglomerat bizar cuvinte și informații juridice ci se bazează pe un fundament de puternică pasiune și cîndință colectivă care este Republie. Identificarea vinovaților de complot sau de alibi cînd trebuie realizată, iar acestia pedepsiti acuzați. Este primul pas al democrației căre asigurarea că nici amenințarea evanghelică, nici cea cu un moșie nu pot sustine un Stat. Trebuie restabilită cîndința că opozitia parlamentară, partidele și presa de opozitie fac parte din stat și sunt instituții la fel de necesare acestuia ca instituția guvernamentală sau partidul majoritar. Se poate estima că opozitia are drepturi legale de a fi protejată, respectată, împotriva oricărui atentat. Să că, atunci cînd se produce acest atentat este un atentat la Republie ■

Interviu realizat de
STELIAN TANASE

• Nocivitatea doctrinei industrializatoare staliniene • Cind cererea se află întuită la stilul infamiei • Reabilitarea producției de bunuri de consum • O industrie modernă nu poate fi planificată central • Materia cenușie – dintia noastră „resursă” • Pentru ca o societate să se imbogătească, și membrii ei trebuie să dorească să se imbogătească

Toată lumea stie că țările bogate au o industrie mare. Că în această industrie producția de mașini e mare. Dacă este asta, trebuie să fie și o mai mare producție de fier și de otel, pentru că mașinile se fac din fier. Deci, aici e tot secretul în mașini și în fier. Ca să ai fabrici de mașini, trebuie să faci de mașini. Cine mașinile se fac cu mașini. Deci trebuie să cumpere furnici de mașini. De unde? Fai de acolo de unde sună din alții națiunile. Cu ce bani însă? Trebuie să vinzi ceva. Ce să vinzi, cind ai o șoarecare agricultură? Atât de mult. Foaimea ar fi, prin urmare, secretul imbogățirii.

Că să aplici o rețetă atât de simplă, trebuie să nu poteră să spargă jumătate. Căci cînd îndură foamea neșapă? Deci, rețeta o simplă pentru dicționar, căci nu are puncte secete care împrejdește spaimă. Nu, nu neșapă oronim.

Economistii utilizăză termenii că, de exemplu, economia de seară sau dimensiunile. Cu alte cuvinte, dacă toate fabricile sunt mari, adică po sără mare, căci vor produce foarte ieftin, sporesc grădini.

Capitaliștii încearcă ca să vină. Ledeni spun că ei, capitaliști, nu vor veni și să pună cu care îl vom sprijini. Să eliberează se pare. Uau! Mai spun că, dacă ei vine, noi am putea să nu facem fabrici și de mari, pentru că e limpede desul: să facem mai multe, mai mici, pe rînd.

Să în general, noi facem ca japonezii. Minim. Din dărâmături nu sânt ușoare. Rata inaltă de acumulare, multă industrie grea, cu precădere. Japonezii mai dau însă și de mincare oamenilor, e adevarat. În schimb, nu poluează.

Vrei să spunei că nu e adevarat? Am spus doar că suntem ca japonezii. La urma urmări și ca nemii, că ei au avut de mult „industria grea”, au strins și ei cureaua, după ce li-a dat pește nas, cind au avut colonii și la cap, cind au vrut lumea înfrângă. Dar ce englezii n-au făcut la fel? N-au băgat femeile și copiii mici în muncă? N-a scris aşa Englez, nu ni-a spus aşa la secolul de partid?

De altfel, dacă suntem un-turi de economică politică, lucrurile cam aşa se prezintă, desigur, cu fraze mult mai multe, cu trimiteri bibliografice, cu referiri la autori de mare prestigiu etc. Culmea e că unele din aceste lucruri nu sunt neiudeveatură. Se poate afirma că, de regulă, imbogățirea țărilor s-a realizat prin industrializare. Că toate țările bogate și o industrie de construcție de mașini și una chimică. Că în construcția de mașini este cuprinsă și o producție de mașini ușoare. Doctrina comunismului industrializării a sămădit greu faptul izbitor că, odată cu dezvoltarea industriei, înțeleptul și se petrec profunde modificări de structură, generate de procesele de difuzare a inovațiilor. Peck ordine pătrângătoare ideologică doctrinei industrializării a lui Stalin în gîndirea comunistară fără cultură. Dar, odată assimilată, concluzia e că traia în spiritul său, iar măsurile au fost și mai putințe. Deci, nu îngă produsă de mașini ușoare și multe altele, mai ușoare și de o industrie electrică, de una aeronautilică, de una a telecomunicărilor. Prin urmare, noi și noi suntem și, în acest fel, se montează o rată înaltă de acumulare. La nevoie.

Cititorul unei lucrări comuniste cu privire la industrializare va observa că de puțină atenție se acordă omului, în totală lipsa sa. În producție, omul este forță de muncă, în pără calificată în diverse scoli, prezentat și ele aproximativ ca niște fabrici. Gîndirea omului, sentimentele lui, atitudinile lui, sint expăiate cu fraze saltătoare și putine. Că în țările dezvoltate adaptarea oamenilor la climatul industrial a durat decenii, nici nu se menționează.

Cererea parții nici nu ar exista. A afișa că cererea este motorul dezvoltării economice sau mărcă că cererea și oferă se condiționează una pe alta, constituie o derulare revizionistă. Că, sălăfăcerea cererii constituie ună din componentele de bază ale motivației muncii parții nici nu observă curiosele și cărțile de cale vorbesc. Nu se spune că există mai mult cerere pentru produsele unei fabrici care o condiție necesară pentru existența ei. Foarte puțin se vorbește de cerere de mijlociu de producție, adică de mașini, energie, materiale, etc., cerere care trebuie să își facă întocmai la cea mai înaltă exactitate și la cel mai mică. Construcția de mașini nu are nevoie de „otel”, ci de diferite piese turnate și laminări cu proprietăți foarte precise care rezultă

INDUSTRIALIZAREA

IHOR LEMNIJ

din calcule ingineresci făcute cu mare mînală. Oțelul trebuie să fie un anumit aliaj și nu unul oricare. Magazinile însă, mai consumă și îchide: pentru ungere, pentru răcire. Într-o mașină, oricare ar fi ea, centru de prelucrare sau automobil, sunt mii și zeci de mii de piese din care de materiale mai mult sau mai puțin diferențiate.

Sper că ce scria în cursurile de economie politică despre economie de seară (cele care au ajuns pînă aici) conține o bucată doară de adevar. Ca să produci bere, astfel încît cu costul unui bilet de metrou să poți cumpăra 3 cutii de bere,

iecele mici, făcute de mii de întreprinderi. Componentele mari ale Airbusului abia pomenit sunt fabricate în țări, iar cele mici poate ar fi mai multe. Cooperarea industrială pe scară internațională rămîne singura soluție.

Este evident că o industrie modernă nu poate fi planificată central. Adică cum ar putea cîteva zeci sau sute de oameni să săbău în cap milioanele de produse dintr-o industrie modernă împreună cu problemele lor? Pe ce bază emitem și mai emitem înăuntrul ministerelor și departamentele sute de ordine care mai de care mai năstrănuiesc? Cum poate avea cineva o inteligență

tru că s-a inventat un nou proces mult mai rapid și mai ieftin.

Cu atît mai puțin putea Marele Anatolabef să priceapă că principala materie cu care trebuie alimentată o industrie pentru ca ea să se dezvolte este cea cenușie. Toate procesele și produsele industriale sănătoase și rezultatele unor mari și mici invenții. Industria din țările dezvoltate a crescut cu datoritate ratei înalte de acumulare, ei datorită utilizării investițiilor pentru fabricarea eficientă a unor produse și servicii pentru care există cerere. O societate mai bogată vrea nu numai mai mult, ci mai ales mai multe. Dezvoltarea in-

producția trebuie să fie de milioane pe an sau poate chiar de miliarde de cutii. Dar nu există o economie cu specificitate care să combina cu cele de seară, dar într-un cu totul alt fel decât cred că ministerul și planificatorii nostri. Producția piecelor omogene se „concentrează” în uzine specializate. Să astfel toate uzinele care concură la realizarea unui produs (ele pot fi zeci de mii) pot fi relativ mici. Unele chiar cu 2–3 muncitori, cum ar fi, de exemplu, o fabrică de suruburi.

Dar dacă revenim la producția de bunuri de consum și aceasta este singura producție autentică (reală), de care abuza vorbit, nu e decât slujnică producție de bunuri de consum). Ieșile să avem în vedere că dincolo de un anumit nivel de dezvoltare economică generală, omul nu mai e înțînd, nu se mai mulțumește cu o bucată de pînă, vrea să aleagă dintr-o mulțime feluri de pînă, începe să elaboreze găzdui. E clar că nu se mulțumește numai cu pînă, ci vrea alimente variate, zeci de feluri de salată și de brînzăciuri din care să aleagă. Nu se mulțumește cu îmbrăcămintea care îl feresc de frig, vrea să îl să se frumoasă. Apoi interacțiunea dintre cerere și ofertă, dintre producție și consum dă naștere la surfură din ce în ce mai crudate. Se inventează tot felul de mașini și instalații pentru unul personal ai oamenilor, sau chiar și bunuri de consum. De exemplu, instalații sanitare în casă, instalații electrice, lifte. Mașini de spălat rufe și aspiratoare de praf, aparate de radio și televizoare. Automobilul este produsul unic al industriei cu mii de ramificații. Să automobilul, pe măsură ce producția lui crește și concurența se întărește, devine robul preferatelor capacioase ale domnilor și doamnelor. Vîțea, acelerat, înțele, consumul, cîsăcă, lochia etc. Faptul că avem automobile masiv, verșni, oranj și bleu-iel, nu este de la sine înțeleș. Pentru asta s-a gîndit și s-a muncit. Că un automobil nervos consumă o nimică traiță de benzina și rezultatul muncii încordate și zeci de inventanță și protecță. Să neastăză gîndire nu încetează nici o clipă. Fiecare nouă generație de automobile aduce cel puțin cîteva nouăți.

Industria aeronautilică modernă construiește zeci de feluri de avioane (nu vorbind de cele militare): avioane mici de linie, avioane ultrarapide, avioane cu fuselaj lat (având și noi trei bucată), avioane sanitare, avioane de lucru, elicoptere de tot felul. Într-un avion sunt zeci de mii de

gentă atât de redusă încât să spună că întreprinderile nu nu permisunem să producă ce vor ele, ci numai ceea ce îl se ordonă de la centrul. Dar centrul ce criteriu are, ce informație posedă pentru ca ordinile să nu fie opriite? Este evident că planificarea centrală a industriei este o mare producătoare de erori. Tot mai multe erori, erori tot mai grave. Numai din ignoranță (planificatorul central este prin definiție în ignoranță, pentru că nu poate înregistra, dar sămîne prelucre, într-ela informație necesară pentru ceea ce-să producă și să conducă) și teoriile din cînd în cînd, altele și de mentalitate determinată de cauze psico-fiziologice (de exemplu sex, vîrstă). Mi s-a povestit, de exemplu, că o ministră să aterizeze la interzisă de lejeritate negră de dame, că „ce au nevoie de lenjerie neagră stricătoare ale ariei”.

Industria (ca și întreaga economie de astăzi) este un sistem complex. Astăzii vrea să înseamnă că nimeni nu poate cuprinde toate părțile din care ea este făcută și mai înseamnă toate legăturile dintre ele și dinamică lor. Sigur, stările economico-teoretice și aplicații sunt foarte multe lucruri despre industrie și modul ei de funcționare. Ministerii și planificatorii nostri de mai ieri și astăzi nu au nici măcar o vagă idee în ceea ce privește multimea de discipline economice. Probabil că nu ar înțelege dacă li s-ar spune că există o multime de domenii care nu au apărut nici o legătură cu practica. Aproape că sunt proiectate ca un sport în tehnici. La fel ca și matematica, ca care neasteptă domeniul să strîns înroade.

Să eu toate acestea, această știință nu este suficientă pentru a conduce în mod centralizat o economie sau o parte importantă a ei. E adevarat că industria se compune dintr-o multime de uzine și mașini. Dar ea se compune în primul rînd din zeci de milioane de oameni care își vind și își cumpăr unul altul fel de fel de produse, diferențiate de la o perioadă la alta.

Și după toate acestea mai vrem să îndrăguim industria. Dictatura a vrut să planifice dezvoltarea, să îndrăguim evoluția ei în timp. Sigur că cel mai mare analabet al țărilor nu avea cum să înțeleagă că a planifică o razvră economică în timp este o contradicție în termeni. Chiar și într-o dezvoltare unde construcția de uzine este ulterior de rapidă, pînă se înstărește fabrică destinată producției unui produs, acesta cade în desuetudine, pentru că într-o tempă, a apărut altul mai bun, sau gen-

seană creșterea varietății. Pe măsură dezvoltării, cererea, factorul hotăritor al creșterii economice, desăvăgăudă de ce în ce mai răsfătată, vrea să săbău de unde și ce alege. Avioanele s-au inventat nu pentru a cără nisip și cărămizi, ci pentru a transporta pasageri curioși să vadă alti oameni și alte locuri.

De multă vreme s-a demonstrat logic imposibilitatea planificării centrale. Cu cîteva decenii în urmă economistul italian Barone a afirmat că legăturile economice nu pot fi puse într-un sistem de ecuații, dar numărul acestora și al necunoscuților ar depăși orice capacitate de calcul. Chiar și a calculatoarelor actuale, de apărării cărora Barone nu avea cum să prevedă.

Punindu-și întrebarea ce ne face să întreprindem activități economice de mai mare sau mai mică anvergură, un economist englez și-a răspuns singur prin simbolul englezesc „animal spirit”, ceea ce să se poate traduce prin sețe de viață, spirit de acțiune, de întreprindere. Sigur, proporțiile dintre marimile economice individuale și agregate evoluează potrivit unor reguli, unor legi. Dar pentru ca o societate să se imbogătească, trebuie să dorească să se imbogătească membrii ei. Pentru aceasta ei trebuie să fie motivata, să încărcă puternic, căci orice act economic are loc într-un mediu de incertitudine și că, deci, comportă un mare risc. Rata de acimulare a unei economii rezultă ex-nost, ex-vires latinește, care înseamnă pur și simplu după aceea, și nu ex-ante (dinainte) cum ar fi vrut dictatorial comunist. Fiecare om trebuie să-și facă singur cîteva și cheltuieste acum, că pune la cîsmă și el la bancă. Bancă și sistemul societăților pe acțiuni string mîndre economice și fac din ele milioane și miliarde. În mod controlat de factori economici și nu prea, acești bani ajung pe mîndre întreprinzătorilor, care dezvoltă producția și serviciile.

Este caracteristic faptul că în cea mai bogată și puternică țară din lume eroil naționali nu poartă porțele ca „cel mare”, „cel grozav”, „minim de leu”, „cel cumplit” și nici măcar „cel bun”. El sunt pur și simplu Ford, Carnegie, Rockefeller, Sloan, Capitanii ai industriei, întreprinzători care au întemeiat Imperiul economic care au cîsmînă totă lumea și lumenă, care se schimbă mereu, sporind mereu avutia națională a celui mai bogat stat. Înțările mici și sărace, printre care și România, își excludenză dividendele care sporesc bogăția bogăților. ■

Distorsionarea vizibilă a pieței: COZILE CU PRIVIRE LA LIBERALIZAREA PREȚURILOR

PAVEL CÂMPEANU

Textul care urmează a fost redactat în București în 1985. El reprezintă proiectul unei monografii intitulată „COZILE PENTRU HRANA – UN MOD DE VIAȚĂ”. Elaborat în 1986–1987, lucrarea a fost discutată în vremea respectivă cu Călin Anastasiu, Silviu Brucan, Nicolae S. Dumitru, Alin Teodorescu, Stefana Steriade, Sorin Vieru, precum și cu unii cercetători americani care au studiat realitățile românești: Katherine Verdery și Gail Kligman. Manuscrisul este să vadă lumina tiparului într-un viitor pe care îl sper nu prea departe.

Indemnul de a publica acest text tocmai acum nu este motivat în primul rînd de revenirea în forță a cozilor, pe care o trăim de cîteva luni, ci de intenția guvernului de a proceda, parțial foarte curind, la liberalizarea prețurilor. Dar care este legătura dintre cozii și prețuri?

Năンドoilemic, cozile pentru hrana decurg dintr-o stare de penuria, dar ele decurg totodată dintr-un anumit mod de a administra penuria. În stalinism acest mod de administrare se distinge prin unicitatea lui, el înținând sprijinul săpăt de eliminarea sau reducerea penuriei, ci spre reproducerea ei. Unul din instrumentele capitale pentru îndeplinirea acestei strânge funcții îl constituie înlocuirea prețurilor economice prin prețuri extra. (mai curind anti-) economice, coercitive. Intenția liberalizării prețurilor ar putea însemna renunțarea la acest instrument, iar renunțarea la acest instrument ar putea însemna renunțarea la acel mod de administrare a penuriei care se sprijină pe reproducerea cozilor.

Înăț textul redactat în 1985:

A. Tema studiului nu este fenomenul cozilor în generalitatea lui, ci, într-o versiune particulară, caracterizată prin frecvență, care tinde spre perenitate și prin scop, care este obținerea hranei.

B. Din punct de vedere sociologic, coada poate fi analizată sub trei aspecte:

1. ca formă transitorie, specifică, de agregare socială.

2. ca mecanism specific al distribuirii sociale și al reproducerii penuriei.

3. ca manifestare revelatoare asupra caracterului organizării socio-economice care se servește de acest mijloc.

C. Principalele ipoteze luate în discuție sunt:

Darwiniana luptă pentru viață (struggle for life).

5. Întemeierea normelor fundamentale pe anterioritate susține că timoul constituie însăși substanța cozii. Într-adevăr, timpul reprezentă termenul general de referință pentru formarea cozii, pentru ordonarea ei interioară, pentru secțiunea ei – care este inactivitate – pentru durata generală și durata individuală ale procesului, pentru probabilitatea de succese/șecă cu care se confruntă fiecare participant. În ultima instanță, timpul și energia pe care forța de muncă este obligată să le cheltuiască în procesul de producție, se prelungesc. În timpul și energia pe care forța de muncă este

competitiei dintre cozitaluri decât pentru să-și transferă usură interacțiunii populației, constrință să își asume riscul asăzării la coadă. Dar pe cind, în capitalismul întreprinzătorilor riscul urmăridin să-și maximizaizeze profitul, în stalinism producătorii riscă urmăridin să-și cumpere hrana. Prin înățuirea și înținuirea la nivel macroeconomic, prin planificarea centralizată, după ordin intermediul cozilor, la nivel dominante a întreprinderii la nivel micro-economic.

6. funcția crucială a cozilor pentru hrana este acumularea, obținută în esență de pe urma schimbului inegal dintre stat și producători. Urul dintre efectele schimbului inegal este o inflație inhibătoare, manifestată ca sterilizare parțială a salariilor după încasarea lor de către producători. Această specie de inflație este parțială deoarece afectează plată bunurilor de consum, dar nu și plată mărfurilor de lucru. Alimentată de această dublicitate, acumularea capătă două forme: una reală, acumularea evitabilă și coercitivă, de către producători, a unei sume monetare pe care nu le poate folosi pentru a-și satisfacă nevoile.

7. fondul acestor veruluni mizeriale a inițiativă este o formă originală, anticapitalistă, de acumulare primitivă. Principiile ei caracteristice constau în prevalența covîrșitoare a construcțiilor extra-economice și în prioritatea absolută a unei surse care nu este productivitatea creșcătoare a forței de muncă, ci pauperitatea ei stabilizată.

8. prioritățile din acest anghil, perpetuase, cozilor indică perenitatea acestui gen de acumulare primitivă, temelie economică a industrializării staliniste – și deci folosirea în continuare a mitoselor acestui tip de industrializare chiar și după ce ea a fost în fapt mai realizată. Perpetuarea în acest sens a acumulării primitive și a industrializării de tip stalinist constituie evenea sfârșită de care suferă toate aceste societăți. Iată excentricitatea:

II. din alta perspectivă, perenitatea cozilor dovedește că această specie a economiilor de comandă nu poate în nici un caz să se rezume la controlarea pieței. În ea pista este foarte mistificată, fie pur și simplu anulată. Ca atare în stalinism:

a. este complet anulată piața mijlocierilor de producție, a căror vinzare și cumpărare este interzisă de lege.

b. este anulată în fapt piața forței de muncă, a cărei cumpărare este legal proibită, dar care sălii blind să se vinde este pusă în dispoziția unui monopol global și achiziționării ei.

c. este complet mistificată situația reziduală, cea a bunurilor de consum, a cărei degenerare este relevată de perenitatea cozilor.

12. antinomia dintre prețurile ideologice a producătorului și frustarea economică a consumatorului exprimă principiul fundamental: și restările acestor economii liberației producători fără de consum. Într-o primă fază, ea a stalinismului ascendent, această libertate este cheia succesiunii înregistrate de industrie-lăsările anti-capitaliste; în a doua etapă, ea a noastrenismului, această libertate este generatoarea stării inevitabile a anti-capitalismului industrialist. Acumularea primitivă a făcut eu putință industrializarea anti-capitalistă – pernecarea acumulării primitive face cu nemulțumire dezvoltarea industriilor anti-capitaliste.

13. dezarticularea dintre producție și consum este obținută printr-un mecanism care:

a. dă producătorilor posibilitatea să-și exprime nevoile prioritare sub forma consacrată a cererii solvable.

b. dă planificării centrale – regulatorului centralizat – posibilitatea să orienteze în continuare producția fără a lăsa loc de acasă cerere.

c. convertește în relații sociale, aceste comportamente economice creză și structură în care:

a. liberalizarea producției fără de consum înseamnă să se transforme în searație, ceea ce duce practic la dedublarea economiei.

b. liberalizarea producției fără de consum devine libertate într-o mai conștientă a regimului centralizat fără de producători consumatori.

14. în stadiul său prezent, procesul industrial al destalinizării pare să-și asume constantă incompatibilitatea dintre perenitatea cozilor și reforma economiei. Spre a evolua mai departe, el trebuie să își asume de esență constantă incompatibilitatea dintre reforma economiei și titlul de redare centralizată a cărei performanță istorică – industrializarea – este în bună parte conditionată de perenitatea cozilor.

Scrie în plină campanie pentru achizițarea datelor externe înainte de termen – adică în plin maraton al anti-consumului – notele de mări și cu un sunet cu totul diferit astăzi, în preajma tentativelor guvernamentale de liberalizare a prețurilor. Va duce care această tentativă la dispariția cozilor?

In momentul cind prezentul material este predate redactor, proiectul de liberalizare a prețurilor nu a fost dat încă publicității, de aici și impossibilitatea de a prevedea efectele acestor acțiuni. Oricum s-ar infățua însă detaliiile respectivelui proiect (care pot avea o importanță hotărâtoare), un lucru mi se pare totuști cert: liberalizarea prețurilor nu poate transfigura de la o zi la alta săracia în buget. Ea nu ne poate face pe noapte mai bogată, ci ne poate arunca de adesea vărsată măsură și săracie nouă.

Pentru ca prețul să fie liber și trebuie să exprime un anumit echilibru între cerere și oferă care este, în ultimă instanță, un anumit echilibru între ceea ce suntem în stare să producem și ceea ce suntem în stare să consumăm. Pe măsură ce acest echilibru se va stabili, se va restringe treptat și fenomenul cozilor. Într-o primă etapă, a cărei durată este imprevedibilă, întărirea nofericirii cozilor nu vor decoperi fericirea, ci o altă versiune a nofericirii. De la starea actuală, când neședint bani cu care nu găsim ce să cumpără, vom trece într-o stare

I. coada este o formă pretins economică a reprezentanții impersonale. Ea conferă constringerii extra-economice vama apără și libertăți schimbările economice. În principiu originea este liber să intră sau nu într-o coadă, dar fără a intra în ea nimănii nu poate să cumpere, pe că normală, obiectele a căror trebuie să provoacă formarea ei.

2. ca formă transitorie de agregare socială funcționarea cozii este asigurată de o normă fundamentală de auto-reglare. Această normă supremă postulează că singură anterioritatea poate justifica prioritatea sa, după formula foarte similară în literatura de specialitate: primul venit, primul servit.

3. în raport cu această normă toti participanții la coadă sunt perfect egali. Diversele lor inegalități efective: de vîrstă, de statut social, de avere, de educație etc., sunt automat invalidate prin valoarea unică inegalități operație: aceea a ordinii în care au susțit.

4. alternativa acestei norme fundamentale nu este o altă normă, ci violență. Această vocație specifică a cozii, de a degenera în violență, dezvaluie înrudirea ei directă cu străvechile forme primitive, pre-economice, de distribuire a hranei. Conditionate de cozile personale, relațiile de viață transgredează economia în direcția cea mai regresivă, acela în care distribuția economică risca să degeneze în

obligația să le cheltuiască sub formă coasă în procesul propriului său reproducător.

5. continutul economic al cozii este schimbările inegale: statul este acordat să cumere forța de muncă la prețul ei nominal, dar el nu permite forței de muncă să cumere bunurile necesare reproducători ei la prețul lor nominal. Pentru a achiziționa forța de muncă statul platește o anumită sumă de bani, cheltuindu-se la cărei utilitate, din punctul lui de vedere, nu prezintă nici un dubiu. Pentru a-și putea cheltui în mod util banii cumpărând bunurile de consum care-i sunt necesare, forța de muncă trebuie să cheltuiască în prealabil, într-un mod a căruia utilitate rămîne incertă, o anumită parte a timpului său de repaos. Aceiasi bani su în mină statul și o parte a circulației neîngredită și în mină forței de muncă și putere circulației conditionată. Acluzarea cozii constă în reducerea puterii de cumpărare a banilor prin la umăr. Restrișor este un singur element: bani, valoarea forței de muncă este paradoxal inferioră valorii bunurilor necesare reproducători forței de muncă, formată din trei elemente: bani, timp și rice. În calitate de producător individual este plasat într-un sistem de valori, în calitate de consumator, în altul.

6. este complet anulată piața mijlocierilor de producție, a căror vinzare și cumpărare este interzisă de lege.

7. este anulată în fapt piața forței de muncă, a cărei cumpărare este legal proibită, dar care sălii blind să se vinde este pusă în dispoziția unui monopol global și achiziționării ei.

8. este complet mistificată situația reziduală, cea a bunurilor de consum, a cărei degenerare este relevată de perenitatea cozilor.

12. antinomia dintre prețurile ideologice a producătorului și frustarea economică a consumatorului exprimă principiul fundamental: și restările acestor economii liberației producători fără de consum. Într-o primă fază, ea a stalinismului ascendent, această libertate este cheia succesiunii înregistrate de industrie-lăsările anti-capitaliste; în a doua etapă, ea a noastrenismului, această libertate este generatoarea stării inevitabile a anti-capitalismului industrialist. Acumularea primitivă a făcut eu putință industrializarea anti-capitalistă – pernecarea acumulării primitive face cu nemulțumire dezvoltarea industriilor anti-capitaliste.

13. dezarticularea dintre producție și consum este obținută printr-un mecanism care:

cind ne vor lipsi bani cu care să cumărăm ceea ce se găsește.

Dacă procesul se va desfășura favorabil, această nouă lansă ne va fi probabil, într-o a doua etapă, să devenim mai economi și mai harnici. Abia de la acest punct începem să vorbim despre o speranță întemeiată de redresare. ■

CORTINA SFÍSSIATĂ

SFÍRSITUL COMUNISMULUI

AGNES HELLER

AGNES HELLER s-a născut la Budapesta, în anul 1929. Primii ei ani de viață au fost marcati de două evenimente majore: Holocaustul care i-a răpit familia și Revoluția ungără din 1956 care i-a marcat evoluția pînă în ziua de astăzi. Agnes Heller a studiat la Universitatea din Budapesta între anii 1947-1952. Si-a susținut doctoratul cu Georg Lukács, iar apoi a lucrat ca asistent la catedra acestuia. După Revoluția ungără, cînd Lukács, datorită aparienței sa guvernului lui Imre Nagy a fost forțat să-și dea demisia, A.H. a fost concediat din învățămînt. În 1957-1977 a locuit la Budapesta sub supravegherea poliției, în perioade intermitente de tolerare și exil interior. În 1968, cînd a protestat în presa franceză împotriva invadării Cehoslovaciei, orice posibilitate de compromis între ea și regimul Kádár a dispărut. În 1973, o hotărîre specială a Biroului Politic a stigmatizat ca deviaționist pe Agnes Heller și așa numita „Școală de la Budapesta”. Si-a pierdut slujba, și a trăit ca someră din motive politice pînă în 1977, cînd a emigrat în Australia. Timp de 10 ani a predat la Melbourne. Din 1987 predă la New York, la New School for Social Research, la catedra de filosofie Hannah Arendt.

Lucrările majore ale lui Agnes Heller au fost publicate, în afară de limbă ei maternă — maghiara —, în engleză (limba în care scrie, cu interrupție din 1977), germană, franceză, spaniolă, italiană, daneză, portugheză, suedeză, norvegiană, sîrbocroată și multe alte limbi. În 1981 municipalitatea din Hamburg i-a decernat Premiul Lessing. Operele majore sunt: Omul renascentist, Viața de toate zilele, Puterea rusină, Filosofia radicală, O teorie a sentimentelor, O teorie a istoriei. Dingol de dreptate, Eliza generală, Filosofia moralei, Poate supraviețuitor modernismul?

Cînd discutăm despre „sfîrșitul” unui lucru se cuvine să-o facem cu multă prudență, pentru că mințea omului nu poate cuprinde un vîlto prea îndepărtat. Cetățuia, data apariției unei anumite entități ar trebui să fie astfel determinată încât să putem pronunța și momentul dispariției sale. În acesta în special suntem cînd discutăm despre o instituție istorică, o idee sau un experiment. În cazul de fată, sfîrșitul comunismului însoțim, de fapt, sfîrșitul bolșevismului. Comunismul de tip bolșevic s-a născut în secolul 20 și s-a definitivat odată cu înființarea Internaționalei comuniste (Internacionala a treia). Deși anumite trăsături ale comunismului secolului 20 s-au schimbat de mai multe ori în secolul de fapt și pînă în prezent, identitatea sa trăină nu poate fi sinceră la îndată. Această identitate nu a fost stabilită de către cel care respectă strict teoria; sistemele comuniste inselă depind de ea pentru a se autolegitimă. Ea strage după sine o anume continuitate a cetoanismului secolului 19, precum și a radicalismului antideocratic de tip național, în cadrul fiecărui partid sau stat comunista. Cu toate acestea, „Ora Zero” pentru partide și statele comuniste o reprezintă momentul stabilizării identității lor bolșevice. Relația dintre leninism și marxism a fost formulată de viețuitorul seminarian georgian, după modelul relației dintre Noul și Vechiul Testament.

1.

Să urmărim acum povestea istoriei partidului comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice. Istorice care i-a fost atribuită lui Stalin. Fără îndoială, noastră carte este un pachet de minciuni cusute cu sătăcă. Oricum, funcția ei nu era de a îndepărta cronică a tuturor evenimentelor, ci, mai degrabă o povestire ce sustinește iconografia autodeglinzării comunismului. Conform acestei povestiri, fasciunile bolșevice ar fi început să-și afirme identitatea sa proprie în raport cu democrația socială nu prin asumarea unei ideologii sau strategii, diferențe, ci prin susținerea unei noi forme de organizare. Or, aceasta prezintă o genozisă, indiferent dacă este adverzată sau falsă din punct de vedere istoric este în esență corecta în calitatea ei de autoconstrucție.

Noua organizație de partid se baza pe ideea simplă, dar dură și originală, de a

introduce relația hierarhică de comandă-supunere din armată și din fabrică în domeniul politic.

Relațiile de comandă-supunere în politică nu erau noi într-un stat autoratistic, ca urmare a caracterului său opresiv, a devenit un teren fertil pentru o politica conspirativă și teroristică. Dar atât politica teroristă cât și terorismul narodnicist rămăreau, în felul lor, aristocratic și etihete. Un partid care își selecția membrii dintr-o mulțime închisă structurată din punct de vedere social trebuie să vină cu o soluție diferită. În formularea sa prezentăre statutului partidului său, Lenin a inventat într-adevăr un model complet nou și nemaiînlănit: aparatul totalitar. Oamenii care intră în acest spate sunt „egali”; adică, ei nu îndrăguie cu ei în spate vechiul statut socialist, nu au importanță nici aptitudinile lor dovedite în afara spăratului. El vor fi încadrati în anumite structuri, subordonatii hierarhiei, numiți în pozitii de comandă și/sau execuție în cadrul organizației și al spăratului ei, de către organizația însăși și spăratul ei. Această este modelul perfect al organizației totalitare. Organizația totalitară sănătoasă este o potrivire pentru sarcina de a stabili relații-politică de comandă și execuție statice (reproductibile) în societatele ne-traditionale, societăți — în acest sens moderne.

Modelul primelor ecole comuniste a fost o relație de comandă-execuție (de tipul armatei sau fabricii) determinată de o anumită sarcină fixată în prealabil. Înțețional am spus „o sarcină” și nu „sarcina”. Programul initial era social-democrat și revolutionar. Organizația pretenziosă să fie astfel formală merit să poată implementa acest proiect docești. Dar caracterul organizării a transformat înseanța sarcină (scopul). Atât tehnicii și ideologie au fost încrezut cu încrezutul modelului după forma organizării. Această confirmă teza pozitivă cărea primele orga- nizări de partid conțineau deja posibilitatea unui sistem totalitar. Adapting securității la o organizație politică totalitară este o poveste istorică de nenumărate ori. Cu toate acestea, dumneavoastră instituție elementare a totalitarismului (statul său), înscrise într-o intonație totală opusă. Scopul și ideologia unei versiuni docești a totalitarismului păstrează adaptările anterior introduse și sunt similate cu introducerea modelului unui partid totalitar.

Lenin a preluat un scop initial și o ideologie gata lăsată de la mișcarea so-

cial-democrată din care facea parte. Totuși această ideologie trebuia să fie transformată și modelată de către organizație. Diferite ideologii antiliberale și nedemocratice pot folosi un același model instituțional pentru scopuri proprii. Singura condiție este prezența marcantă a unei ideologii, cel puțin pentru început. Fără ea mai multă îndoielă, organizația politică modernă prin excelență care a devenit modelul celorlalte tipuri de partide și state totalitare (închișă tipul bolșevic) a fost inventată extrem de originală și sigurană.

Acasă tehnicii ale puterii nu sunt și au rămas foarte atractive în tările în care elitele dominante tradiționale răsuflarează în două acțiuni: pe de o parte în modernizare, iar pe de altă parte în împărțirea puterii cu o elită socială neîndoielnică (noauă). Noulă elită provin din rândul absolventilor de facultăți sau boala, iar membrii lor se consideră pe sine apti de a guverna; în secolul tîrziu, și sănătății de putere. În mod normal, noile elite constau din minti mai agreabile decât cele vechi, care, basindu-se pe privilegiul lor social, nu au fost niciodată supuse unei selecții prelăudătoare buneze pe amplitudini. Cum noile elite sunt moderne, ambicioase lor sunt, de asemenea, moderne. Într-altele, ambicia lor este de a dezvolta o tehnologie agricolă și industrială de un nivel superior. Referințile pe care le fac la „proletariat” sau la „ințelepciune proletară” (Mussolini) sunt expresii ideologice ale tentației lor de a răsturna total relațiile între guvernanti și guvernati. Acestea încep să guverneze nazistă a durat doar 12 ani (mai puțin decât pentru că ce au suportat-o dar nu de slujă de multă pînă la transformare socială totală), modernizarea compozitiei elitelor conducătoare germane în perioada nazistă a fost și ea un fenomen de amplitudine și durată, altă din punct de vedere politic, cît și administrativ.

Mai multe primii adepti ai lui Lenin în Rusia au fost dezamăgiți pur și simplu de inferioritatea evidență a noii elite în curs de afirmare. Avangarda inteligenței era prea puțin numerosă pentru a putea înlocui fosta apărăță aristocrat. Înțelepcia similară a fost acela a tirilor în care comuniști și oamenii de știință încep să se impună. Aceasta este oare să se impună în proporții pe care le au aceste fenomene? Înțelepcia este oare să se impună în proporții de zelos paruzesc să fie. În totuși, imediat ce sistemul nazist a căzut, mare majoritatea a nazistilor a încrezut realitățile să mai fie nazistă. Această „volte-fata” este acum și mai spectaculoasă în Europa Centrală și de est, și este la fel de sinceră, chiar dacă nu întotdeauna autentică. Autenticitatea presupune că oamenii să se privesc în față propriul lor trecut și propriile lor fapte, și nu numai pe cele ale altora, în timp ce criteriu sinceritatea constă pur și simplu în a spune că gîndesc, adică ceea ce se și întâmplă atunci când oamenii îl se permit să afirme deschis ceea ce gîndesc. Prăطea mai multor decenii de gîndire interzisă, cînd se vorbește și se acționează la comandă, este învalidată dintr-o singură lovitură. Pentru cînd ce sunt nimitti de fapți că patruzești-cincizeci de ani de propagandă comunista nu devin în niciun moment într-o singură clipă, răsunându-potrivit. Îl găsă într-o structură operanțială a totalitarismului însuși. Trebuie remarcat, de asemenea, că cîștigări specifică, și anume rezistența față de regim, să-a rezins la cercuri mici (cu excepția Poloniei din ultimii zece ani) și că durata tot din strucția totalitară. În cadrul cercului săcristiașilor, anumite persoane spun ceea ce realmente cred. Ele nu trebuie să române la capacitatea de a gîndi, decorează inițial gîndurile lor conștiind cu comanda. Dar dezinformația ce multă dințe și realizarea că regimul este funciar rău și dacă îl învinuim teama și vor continua să sună vece ce gîndesc. Prototipul acestui tip de cîștigări este într-o lăză Andrei Săharov.

2.

Lenin a inventat modelul organizațional al tuturor statelor și paralelor totalitare. Tot el a inventat o tehnică a puterii adecvată acestora. Poate pare o contradicție, deși nu este, faptul că un partid cu o motivare ideologică temeinică nu a recunoscut nici un principiu în politică. Obiectivul era unul singur: putere. Tot restul a devenit un simplu mijloc de a acumula tot mai multă putere. Rojetoare intr-adevăr eficace au fost inventate pentru a acceleră apărarea puterii, spre exemplu, concentrația tuturor statelor politice într-un singur punct, și anume punctul în care rezistența ar putea fi mai slabă, în scopul stabilirii unui cap de pod pentru oamenii

săvîrșă; schimbarea altăpără de la o zi la alta, în funcție de obiectivul strategic actual; neutralizarea actorilor sociali prin provocări pe care nimeni nu are de gînd să le respecte. Astăzuință inventate și aplicate modelele moderne de propaganda și sigurană.

Acasă tehnicii ale puterii nu sunt și au rămas foarte atractive în tările în care elitele dominante tradiționale răsuflarează în două acțiuni: pe de o parte în modernizare, iar pe de altă parte în împărțirea puterii cu o elită socială neîndoielnică (noauă). Noulă elită provin din rândul absolventilor de facultăți sau boala, iar membrii lor se consideră pe sine apti de a guverna; în secolul tîrziu, și sănătății de putere. În mod normal, noile elite constau din minti mai agreabile decât cele vechi, care, basindu-se pe privilegiul lor social, nu au fost niciodată supuse unei selecții prelăudătoare buneze pe amplitudini. Cum noile elite sunt moderne, ambicioase lor sunt, de asemenea, moderne. Într-altele, ambicia lor este de a dezvolta o tehnologie agricolă și industrială de un nivel superior. Referințile pe care le fac la „proletariat” sau la „ințelepciune proletară” (Mussolini) sunt expresii ideologice ale tentației lor de a răsturna total relațiile între guvernanti și guvernati. Acestea încep să guverneze nazistă a durat doar 12 ani (mai puțin decât pentru că ce au suportat-o dar nu de slujă de multă pînă la transformare socială totală), modernizarea compozitiei elitelor conducătoare germane în perioada nazistă a fost și ea un fenomen de amplitudine și durată, altă din punct de vedere politic, cît și administrativ.

Mai multe dintre primii adepti ai lui Lenin în Rusia au fost dezamăgiți pur și simplu de inferioritatea evidență a noii elite în curs de afirmare. Avangarda inteligenței era prea puțin numerosă pentru a putea înlocui fosta apărăță aristocrat. Înțelepcia similară a fost acela a tirilor în care comuniști și oamenii de știință încep să se impună. Aceasta este oare să se impună în proporții de zelos paruzesc să fie. În totuși, imediat ce sistemul nazist a căzut, mare majoritatea a nazistilor a încrezut realitățile să mai fie nazistă. Această „volte-fata” este acum și mai spectaculoasă în Europa Centrală și de est, și este la fel de sinceră, chiar dacă nu întotdeauna autentică. Autenticitatea presupune că oamenii să se privesc în față propriul lor trecut și propriile lor fapte, și nu numai pe cele ale altora, în timp ce criteriu sinceritatea constă pur și simplu în a spune că gîndesc, adică ceea ce se și întâmplă atunci când oamenii îl se permit să afirme deschis ceea ce gîndesc. Prăطea mai multor decenii de gîndire interzisă, cînd se vorbește și se acționează la comandă, este învalidată dintr-o singură lovitură. Pentru cînd ce sunt nimitti de fapți că patruzești-cincizeci de ani de propagandă comunista nu devin în niciun moment într-o singură clipă, răsunându-potrivit. Îl găsă într-o structură operanțială a totalitarismului însuși. Trebuie remarcat, de asemenea, că cîștigări specifică, și anume rezistența față de regim, să-a rezins la cercuri mici (cu excepția Poloniei din ultimii zece ani) și că durata tot din strucția totalitară. În cadrul cercului săcristiașilor, anumite persoane spun ceea ce realmente cred. Ele nu trebuie să române la capacitatea de a gîndi, decorează inițial gîndurile lor conștiind cu comanda. Dar dezinformația ce multă dințe și realizarea că regimul este funciar rău și dacă îl învinuim teama și vor continua să sună vece ce gîndesc. Prototipul acestui tip de cîștigări este într-o lăză Andrei Săharov.

3.

Dacă toate aspectele totalitarismului, inclusiv terorismul de masă, sunt cuprinse în aceea în aparent moștenită paragaf despre organizația celulei de partid, nici o necesitate istorică nu predetermină dezvoltarea plenară a celor multe aspecte. Circumstanța prin care comuniștii și-au realizat primul obiectiv al grandiosului lor plan de preluare și păstrare a puterii politice era deja rezultatul coincidenței mai multor factori întimplători. Ulterior însă, logica evenimentelor a devenit mai hotăritoare decât întimplătorile. Îmbinarea hotărîrii de a nu lăsa niciodată puterea să scape din mîna conducătorilor cu mașinăria ultramodernă de protejare a puterii, va face ca puterea să fie într-adevăr menținută prin toate mijloacele posibile. În cînd de rezistență, teroarea de masă va fi atotatenitoare. În tact, acesta includea teroarea organizată și instanțelor administrative, și — cînd putin — cînd oamenii de a dezlănțua furia populară, deliberat ajută, împotriva victimelor sale.

(Vă urma)

Traducere de
MARINA SANDU

